

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

**PREVENCE ZÁVISLOSTÍ A ZDRAVÝ ZPŮSOB ŽIVOTA JAKO
SOUČÁST ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU
V MATEŘSKÉ ŠKOLE**

Autor: Alena Černohorská
Obor: v
Školský management
Forma studia: kombinované
Vedoucí práce: Mgr. Jana Burianová
Datum odevzdání práce: 28. 3. 2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou závěrečnou bakalářskou práci vypracovala sama za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

/Alena Černohorská
y

Resumé:

Cílem práce je dokázat, že účinným preventivním působením lze položit základy zdravého způsobu života předškolního dítěte a poukázat na důležitost spolupráce mateřské školy s rodinou v této oblasti.

Obsah a zaměření práce může posloužit řídícím a pedagogickým pracovníkům v mateřských školách při aplikaci preventivního působení na děti a při sestavování Preventivního programu, který by měl být součástí každého Školního vzdělávacího programu v mateřské škole.

Součástí práce je výzkumné šetření, prováděné u vedoucích pracovníků v mateřské škole a rodičů z mateřských škol, které mapuje současnou úroveň spolupráce mateřské školy a rodiny.

Summary:

Goal of this work is to demonstrate that we can lay the foundations of health life style of prechool children by efficacious preventive activity and show importance of cooperation kindergarten with family in this area.

Content and specialization of this work could help to the executives and pedagogic workers in kindergartens with application of children preventive activity and with composition of "Preventive program" which should be part of every "School education program" in kindergarten.

Part of this work is also research survey which was made among the directors of kindergartens and also the parents of kindergartens children. Survey maps current level of kindergarten and parents cooperation.

Klíčová slova:

Prevence - předcházení problémům s užíváním návykových látek

Primární prevence - aktivity směřující k předcházení užívání návykových látek u osob, které ještě nejsou s drogou v kontaktu

Mateřská škola - výchovně vzdělávací zařízení pro děti předškolního věku

Předškolní dítě - dítě ve věku 3 - 6 let

Socializace v mateřské škole - začlenění do skupiny, význam pro předškolní dítě

Prevence závislostí v MŠ - je založena na širším kontextu podpory zdraví

Preventivní program MŠ - vychází z cílů RPPV. Je zaměřen na výchovu dětí předškolního věku, které vedou ke zdravému životnímu stylu, k osvojování pozitivního sociálního chování a rozvoj osobnosti.

Rodina - je základní životní prostředí dítěte

Výchovné působení v rodině - účinné působení rodiny, nevhodné působení rodiny, nepříznivé rodinné prostředí

Rodinné prostředí - jeden ze základních faktorů, které se mohou pozitivně, ale i negativně podílet na zdravém způsobu života dítěte.

Prevence závislosti v rodině - citlivé a přiměřeně výchovné působení, vzdělávání s dostatkem otevřené komunikace

Zdravý způsob života dítěte - pojem zdraví, podpora a rozvíjení zdraví.

Kompetence - vzdělávací cíle.

Obsah	5
Úvod	7
1. Rodina	9
1.1. Rodičovství.....	9
1.2. Význam rodiny.....	9
1.3. Psychologické funkce rodiny.....	10
1.4. Základní předpoklady pro zdravý způsob života předškolního dítěte v rodině.....	12
1.5. Účinné výchovné působení v rodině.....	13
1.6. Nevhodné působení rodiny.....	14
1.7. Nepříznivé rodinné prostředí.....	16
1.8. Prevence závislostí v rodinné výchově.....	17
1.9. Vliv médií.....	17
2. Mateřská škola	18
2.1. Význam mateřské školy.....	18
2.2. Poslání MŠ.....	19
2.3. Socializace dítěte v MŠ.....	19
2.4. Prevence závislostí v MŠ.....	20
2.5. Minimální preventivní program jako součást ŠVP.....	21
2.6. Obsah programu Zdravý způsob života.....	21
2.7. Kompetence, vedoucí ke zdravému způsobu života dítěte.....	22
2.8. Způsoby naplňování těchto cílů.....	23
2.8.1. Hra.....	23
2.8.2. Dramatizace.....	23
2.8.3. Spontánní pohybové aktivity.....	24
2.8.4. Pohádky a příběhy.....	24
2.8.5. Osobní hygiena a sebeobsluha.....	24
2.8.6. Zdravé a pestré stravování.....	25
3. Spolupráce mateřské školy a rodiny	25
3.1. Význam spolupráce MŠ a rodiny.....	25
3.2. Role MŠ.....	26
3.3. Role rodičů.....	26
3.4. Spolupráce v MŠ a rodiny preventivním působením na dítě.....	27
4. Výzkumný cíl	27

4.1. Stanovení hypotéz	28
4.2. Metody výzkumu	28
4.3. Zkoumaný vzorek a realizace výzkumu	29
4.4. Interpretace výsledků	29
4.4.1. Výběr MŠ	29
4.4.2. Klima MŠ	30
4.4.3. Vzájemné vztahy a partnerství	31
4.4.4. Vzájemná komunikace	33
4.4.5. Vzájemná informovanost	35
4.4.6. Poradenská činnost MŠ	36
4.4.7. Zájem a spoluúčast	38
4.4.8. Vzájemná důvěra	41
4.4.9. Prevence a preventivní působení	42
4.4.10. Očekávání rodičů a spokojenost	47
5. Ověření hypotéz	49
6. Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Seznam příloh	53

Úvod

Současný vývoj drogové problematiky ve světě i u nás představuje závažné společenské riziko, které negativně ovlivňuje základní hodnoty jednotlivce, rodiny i celé společnosti.

Je třeba tedy reagovat a přijmout fakt, že se naše země nachází uprostřed Evropy, tedy v místě, které je pro obchod s drogami výhodné a ve svém důsledku nebezpečné.

Příčin, proč jsou drogy v dnešní době mezi mládeží tak rozšířené, je mnoho a některé z nich lze jen těžko ovlivňovat. Mohou to být například nároky, které jsou kladeny na člověka již od dětství, špatné rodinné zázemí, nezaměstnanost mezi mládeží či stále více vyhledávaný „pasivní“ styl zábavy.

Přesto mnoho podstatného ovlivnit výchovou můžeme. Optimální je začít již od nejmladších dětí.

Žádná vlastnost, ukázněnost či skromnost ani pracovitost nebo poctivost nejsou vlastnosti člověku dané od narození, ale musí se záměrně pěstovat od nejtělejšího dětství.

Nejmenší děti nejcitlivěji vnímají, zda jsou svým okolím přijímány a milovány, vytvářejí si základní pocit vlastní hodnoty. Pro dítě a jeho vývoj je přirozené sbírání zkušeností, v dostatečné míře volnosti a samostatnosti. Metoda pokusů a omylů pak dítě aktivuje k činnosti, případné drobné nezdary ho dále posilují. Malé děti ve své touze po poznání a vědění pak sledují svůj cíl tak dlouho, dokud jej nedosáhnou. K tomu je však zapotřebí dostatek času, trpělivosti a správného výchovného působení nás, dospělých.

Záleží tedy na nás, vychováme-li z dětí silné a sebevědomé jedince, kteří budou schopni čelit případným nezdarům, anebo jedince nesamostatné a plaché, kteří využijí každé příležitosti, jak uniknout a vyhnout se vlastní zodpovědnosti.

Naším úkolem je tedy naučit děti, že život je jedno velké dobrodružství, které stojí za to žít.

„Nadšení z vlastního žití je totiž proti závislostem všeho druhu asi tou nejlepší prevencí!“

Slovo *prevence* obecně znamená předcházení nebo zabránění něčemu, překažení něčeho nebo předem ochránění proti něčemu...

Účinnou drogovou prevencí lze předejít vzniku tohoto problému ve společnosti jako celku, ale hlavně u jednotlivců.

Primární, prvotní neboli základní prevence se soustřeďuje na tzv. zdravou populaci, tedy tam, kde se problém dosud neobjevil a kde je hlavní snaha o to, aby vůbec nevznikl. Patří sem všechny informace v rámci vzdělávání, přípravy na rodičovství, vytváření nabídky alternativních, společensky přijatelných aktivit až po ovlivňování názorů a postojů jedince i veřejnosti a podporu zdravého životního stylu. To nejpodstatnější i v primární drogové prevenci však bude stejně záviset na každém jednotlivci, na jeho životním postoji a konkrétním citlivém přístupu k němu.

Z tohoto důvodu se tedy preventivní působení na děti předškolního věku jeví jako optimální a nutné.

Je třeba si uvědomit, že preventivní působení je proces velmi dlouhodobý a že jeho působení na děti v tomto věku je nejlepším předpokladem pro pozdější ochranu před experimenty s drogou. Již v tomto věku je třeba dítěti vštěpovat, co je a není zdravé, co je pro jeho život nebezpečné. Mělo by vědět, že okolní svět skrývá určitá nebezpečí, že je nutné se jim vyvarovat.

Pro děti ve věku 3-6 let zůstávají rodiče těmi nejdůležitějšími osobami a jejich výchovné působení je pro zdravý způsob života dítěte nejdůležitější. Většina dětí však začíná pronikat do širšího světa mimo rodinu a poprvé přichází do širší sociální skupiny, mateřské školy. Dítě své okolí neustále zkoumá a pomocí hry se učí zjišťovat, co je skutečné a co není.

Cílem práce je dokázat, že účinným preventivním působením lze položit základy zdravého způsobu života předškolního dítěte a poukázat na důležitost spolupráce mateřské školy s rodinou v této oblasti.

1. Rodina

Prevence závislostí z hlediska rodiny je široká, obsáhlá oblast působení a proto je třeba si připomenout jaké jsou její nejdůležitější funkce.

1.1 Rodičovství

Základním pilířem **drogové prevence** je maximální podpora manželství. V současné době je možné se ve svém okolí, z masmédií či literatury dozvědět, jak hrozná a stresující jsou manželství plná násilí, hádek a citového chladu. Manželská nevěra, různé typy závislostí některého z partnerů a případný rozchod nebo rozvod, to je řešení v dnešní době běžné a pro někoho dokonce samozřejmé. Tento stav je alarmující a nelze jej považovat za „normální“. Naopak. Za normální lze považovat manželství, založená na emočních hodnotách, plná pohody a vzájemného porozumění, stability a neustále se vyvíjející. Taková, v nichž oba partneři a jejich vzájemný vztah dozrávají. Na taková je třeba upozorňovat a právě taková je třeba v televizi či filmech propagovat. V takovém vztahu se lze na úlohu rodiče připravovat a „rodičovství“ jako takové plánovat. Zodpovědně se rozhodnout, zda-li jsou na dítě, které chtějí se svým partnerem mít v době, která je pro ně příhodná, dostatečně připraveni. Úloha rodičů je totiž velmi zodpovědná a vyžaduje povahově zralé, dospělé a vnitřně připravené lidi. Dítě se pak pro takto schopné jedince stává darem, a ačkoli je jeho výchova někdy složitá, je dobrá a zdravá výchova považována za nej důležitější funkci rodiny.

1.2 Význam rodiny

Pro zdravý vývoj každého dítěte je totiž velmi důležité, aby vyrůstalo ve funkční rodině. Ať už úplná či neúplná, vlastní, nevlastní či náhradní, je tedy základní sociální skupinou, ve které se dítě učí žít ve společenství lidí a získává zde své první životní zkušenosti. V prvních letech života je pro dítě rodina naprosto nezastupitelná.

„ Rodina je základním životním prostředím dítěte. Rodina dítě nejen obklopuje, také se do něho promítá. Odráží se v charakteristikách jeho povahy, odráží se v jeho vlastnostech, vtiskuje svou pečeť jeho jednání. ”¹

Rodinné prostředí je jedním ze základních faktorů, které se mohou pozitivně, ale i negativně podílet na zdravém způsobu života dítěte.

¹ Helus, Z.: *Sociální psychologie pro učitele*, Praha, Karolinum 1991, s. 45

„Přes veškeré poznatky o proměně současné rodiny, obsahových změnách funkce rodiny, rodinné stability, výchovných stylů, početnosti členů rodiny a její struktury - výchova dítěte v běžně fungující rodině stále představuje optimální způsob výchovy dítěte, který je obtížně nahraditelný. Naopak se ukazuje, že hodnota socio-kulturního rodinného zázemí, rodinné výchovy, podněcující výchovná péče, umožňující rozvoj individuálních možností vychovávaného a tedy i získání bohatého rozvoje lidského potenciálu obzvláště ve složce osobnostních vlastností - uvědomění si své identity, stoupá na významu.“²

Každá rodina dává dítěti možnost získávat významné modely chování, které jsou důležité pro vznik návyků a předpokladem pro další vzdělávání.

Prostředí každé rodiny je intimní a vztah rodič - dítě je v tomto prostředí mimořádně důležitý.

„Dítě za své rodiče přijímá ty, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chovají a mají je rádi.“³

Rodina vůči dětem plní celý komplex funkcí a děti v ní zaujímají zvláštní postavení. Je to především funkce reprodukční, ekonomická, výchovná a socializační.

1.3 Psychologické funkce rodiny

Na dítě působí nejzákladnější psychologické funkce rodiny, které ovlivňují zdravý rozvoj osobnosti i školní úspěch dětí. Toto ovlivnění nebývá automatické a nelze ho chápat tak, že např. uspokojování potřeb dítěte vede automaticky ke školním úspěchům, ale tak, že pokud rodina plní své funkce, vyvíjí se v dítěti soubor dispozic, které mohou pozitivně ovlivnit zdravý životní styl i školní úspěch.

Uveďme si psychologické funkce rodiny, které jedince ovlivňují. Z. Helus uvádí devět psychologických funkcí rodiny:

1. Uspokojování základních, primárních potřeb jedince v ranných stádiích jeho života. S tímto uspokojováním souvisí první prožitky radosti, zkrátka kladné citové rozpoložení. Jedná se o uspokojování biologických potřeb jako je jídlo, pití, pohodlí, pohyb atd., i ranných psychických potřeb lásky, pocitu bezpečí, pravidelného životního rytmu, přiměřeného množství a intenzity podnětů atd. Pokud se v rodině toto uspokojuje a děje se tak ve stále stejném okruhu malého počtu lidí a současně je přístup k dítěti

² <http://www.pedf.muni.cz/wsedu/mu/EQUAL/sborniky/EQI/text/cernikova-cz.htm>

³ Matějček Z.: *Co děti nejvíc potřebují*, Portál 1995, s. 16

individualizovaný, empatický, ohleduplný a šetrný, dítě si pak snadno přivyká na své okolí. Vznikají tak optimální podmínky pro další rozvoj dítěte. Pokud však dítě žije v rodině, kde se mu nedostává uspokojení jeho primárních potřeb, pak dochází u dítěte k daleko většímu strachu, menšímu rozsahu jeho projevů a vážne spontánnost. K rozvoji osobnosti dítěte dochází v menší míře.

2. Rodina uspokojuje potřebu organické přináležitosti, tzn. potřebu domova, potřebu mít svého člověka (matku, otce) a potřebu přináležet svému člověku. V důsledku této potřeby se dítě vkládá do náručí svých rodičů (v přeneseném významu i doslova), do jejich péče a do dění, které v rodině probíhá. Toto vkládání se bez obav a zábran je vstupní základ pro vytváření bazální sociální jistoty. Toto podvědomí a pocit sounáležitosti významně napomáhá další socializaci, je základem touhy a potřeby včlenit se do společnosti, projevovat se vůči ní, vyvíjet se do vztahů mezi lidmi a do lidského prostředí. V rodinách, kde je z jakéhokoliv důvodů tato potřeba narušena, vznikají těžko odstranitelné poruchy a narušení osobního rozvoje.

3. Rodina poskytuje dítěti od nejútlejšího věku prostor pro jeho aktivní projev, činnou seberealizaci, součinnost s druhými. Tímto se v rodině ustanovuje, rozvíjí, větví a rozlišuje nesmírně důležitá životní osa. Tuto osu můžeme charakterizovat prožitkem já jsem a jedním; umím, dovedu, zvládnou.

4. Rodina pozvolna seznamuje dítě se vztahy k věcem rodinného vybavení, jako je zařízení domácnosti, estetickým předmětům, přístrojům a nástrojům. Vědomě i bezděčně vede rodina dítě, aby tyto předměty uznávalo jako hodnoty, které jsou uznávány všemi členy rodiny, a které se užívají podle určitých pravidel, ošetřují se a ukládají. Dítě k věcem získává vztah pozorováním členů rodiny. Významně se kultivuje vztah dítěte k předmětům a hodnotám a jeho další prohlubování. Toto napomáhá utvářet další důležité životní osy - já mám/my máme.

5. Rodina poskytuje dítěti vzory a příklady. Dítě tyto příklady napodobuje, přemýšlí o životě svých blízkých a učí se v druhém člověku vidět osobnost a samo touží být osobností.

6. *„Rodina v dítěti zakládá, upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty jako něčeho samozřejmého, patřícího k životu jako neoddělitelná součást.“*⁴

⁴ Helus, Z.-. *Sociální psychologie pro učitele*, Praha, Karolinum 1991, s. 48

Dítě se tomu učí vhodným a nenásilným zapojováním do společenských činností rodiny. S pomocí vcítění se do druhého a chápání jeho práv se dítěti pocit zodpovědnosti a povinnosti stává osobní potřebou.

7. Díky rodině a mezigeneračním vztahům rodiny má dítě větší možnost pochopit lidi různého věku, založení a postavení.

8. S pomocí širšího okruhu rodiny (prarodiče, příbuzní) a přátel utváří rodina dítěti lepší představu o okolním světě. Dítě si ujasňuje např. svět profesí, občanských povinností a dokonce i pokusů. Dítě, které pochází z rodiny poskytující dobré zázemí, se nebojí do těchto světů vstupovat.

9. Rodina poskytuje dětem i dospělým prostředí, které jim nabízí bezpečí, zázemí, mohou zde očekávat radu, pomoc nebo vyslechnutí. Tato funkce je důležitá při vstupu dítěte do školy, zesiluje v období neúspěchů, nezdarů a krizí jako důležitý zdroj rovnováhy. Svou důležitou úlohu má však už v dětství. Dítě s ní počítá a tím se upevňuje pocit zázemí tváří tvář budoucnosti, která se může pojít s určitými obavami.

Zjednodušeně řečeno tedy vzor, pro budoucí rodinné zázemí dítěte a představu jak „své“ budoucí dítě bude vychovávat.

Docent J. Langmeier odvodil představu čtyř základních psychických potřeb, které musí být náležitě a v pravý čas uspokojovány, má-li se dítě vyvíjet v osobnost psychicky zdravou a zdatnou. K tomu Prof. PhDr. Zdeněk Matějček, Csc. ještě dodává: „ *Společnosti k užítku a sobě k uspokojení*“⁵

1.4 Základní předpoklady pro zdravý způsob života předškolního dítěte v rodině:

1. Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů.

V praxi to znamená dostatek podnětů pro přirozený tělesný a psychický vývoj dítěte, s ohledem na jeho věk a zvláštnosti.

2. Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech. K naplnění této potřeby je důležité, aby se z podnětů, které k dítěti prostřednictvím všech jeho smyslů přicházejí, staly zkušenosti a poznatky. Jedná se totiž o základní potřebu umožňující učení. Tedy průpravu k dalšímu celoživotnímu vzdělávání každého jedince.

⁵ Matějček Z.: *Co děti nejvíc potřebují*, Portál 1995, s. 37

3. Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů.

Uspokojení této potřeby přináší dítěti pocit životní jistoty a je základní podmínkou pro vnitřní uspořádání jeho osobnosti. Volnost a svoboda neznamená nezájem a bezvládnost. Je třeba mít v rodině jasně stanovená pravidla, která by se měla dodržovat a respektovat. Možnost spolehnout se na určitý řád, znamená pocit bezpečí. Dítě by mělo chápat, co se od něho očekává, vědět, že jsou věci, které se prostě dělat nesmějí, pokud mu to sdělí rodič. Ten je pro dítě autoritou, při své výchově uplatňuje důslednost a sám se podle toho chová.

4. Potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty.

Uspokojení této potřeby je uvědomění si vlastního „já“. Toto vědomí je důležité pro osvojení si na své vývojové dráze užitečné společenské role a stanovit si hodnotné cíle pro své snažení.

5. K těmto čtyřem potřebám pak později Z. Matějček přidává ještě potřebu pátou.

Potřebu otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy. *"Její uspokojení dává lidskému životu časové rozpětí, což přeloženo do psychologické řeči znamená rozpětí mezi otevřeností a uzavřeností osudu, mezi nadějí a beznadějí, mezi životním rozletem a zoufalstvím."*⁶

1.5 Účinné výchovné působení v rodině

Mezi účinné výchovné působení v rodině, které napomáhá k dosahování zdravého životního stylu patří:

Osobní příklad rodičů

Dítě se učí nejčastěji napodobováním dospělých. Pro dítě ve věku 3 - 6 let jsou právě rodiče nejdůležitějšími lidmi na světě. Jejich chování, jednání a životní postoje jsou pro dítě vzorem.

*„Vidí-li dítě opakovaně, že si rodič bere léky, aby zvládl nějakou obtíž, že se jde opít, kdykoli se doma pohádá, anebo si zapálí cigaretu, aby zvládl svoji nervozitu, nemá k podobnému chování daleko. Chovají-li se rodiče odpovědně k různým návykovým látkám, kterým samozřejmě patří i cigarety a alkohol, je to samo o sobě pro dítě dobrou ochranou.“*⁷

⁶ Matějček, Z.: *Co děti nejvíc potřebují*, Portál 1995, s. 38

⁷ Kunertová, O, *Jak čelit drogám*, Portál 2000

Rodiče jsou pro dítě identifikačním vzorem obou pohlaví (ženy a muže). V rodině dítě poznává, lásku jednoho k druhému, způsoby řešení problémů, vnímá rodiče jako svůj vzor a učí se respektovat mantinely, které mu ve výchově dávají.

Dodávají mu pocit sebedůvěry a pomáhají dítěti vytvořit si základní vzorec vztahového chování vůči ostatním lidem kolem sebe, světu, ve které žije, ale hlavně vůči sobě samému.

Důvěra a komunikace

Mají-li rodiče nebo alespoň jeden z nich důvěru svého dítěte, je velká šance, dozvědět se o svém dítěti hodně z toho, co ho zajímá, co prožívá, ale také o tom, co ho trápí. Vzájemná komunikace dítěte s rodičem je velmi důležitá. Je třeba si pro ní najít dostatek času. Trpělivě odpovídat na zvědavé otázky, najít si čas na rozhovor, nejen při hře, ale kdykoli, kdy o to dítě projeví zájem. Stojí za to, najít si denně pro dítě chvíli času. Někdy však stačí jen naslouchat a snažit se dítě chápat. Je třeba mít na paměti, že důvěru nelze získat zdoluhavým kázáním, vymáháním slibů nebo nerespektováním soukromí dítěte.

„Snadněji najdeš prsten ztracený v poušti než jednou ztracenou důvěru.“ (Perské přísloví)

V rodinné výchově je tedy hlavním posláním láska, blaho a rozvoj dítěte. Zájem rodičů a jejich schopnost včas reagovat na problémy dětí je významným faktorem, který diferencuje životní dráhu vychovávaných, dosahování osobního rozvoje a potenciálu.

1.6 Nevhodné působení rodiny

Ne každé dítě má však to štěstí, aby vyrůstalo v takových sociálních podmínkách, které by byly pro jeho rozvoj příznivé. Nepříznivé až sociálně slabé rodinné prostředí výrazně ovlivňuje výchovný způsob dítěte v rodině. Najít správný způsob výchovy není nijak lehké. Je těžké kritizovat něčí výchovu, ale je třeba zdůraznit, že ačkoli se rodiče snaží, výsledek je nejistý. Optimální cesta se hledá složitě a tak se stává, že někteří rodiče si nejsou jisti, jestli je jejich výchovné působení správné nebo ne.

R. Vorbová uvádí 7 špatných způsobů výchovy:

1. Ochranařská výchova

Při tomto výchovném působení dochází k častému rozmazlování dětí. Rodiče jsou schopni vyhovět dítěti ve všem, co si přeje a co požaduje. Ačkoli je to myšleno dobře, nevede to

dítě k samostatnosti. Dítě se naučí bezmocnosti, nic neudělá samostatně, protože spoléhá, že to za něj vyřeší rodiče.

Děti vychovávané ve volnosti, ničím neomezované se později těžko učí sebeovládání. Těžko zvládají konfliktní situace a problematicky se vyrovnávají s náročnými požadavky života. Droga se v pozdějším věku může pro dospívající dítě stát (zpočátku) bezproblémovým řešením stoupajících nároků, které jsou na něj kladeny.

2. Autokratická výchova

Výchova příkazů a zákazů. Dítě je přísně vedeno, je nad ním držena „pevná ruka“. Pochvaly se mu dostává jen zřídka. Dítě, které je vychováno autokraticky může trpět pocitem méněcennosti a mobilizovat své obranné síly. Ty se mohou navenek projevit např. ztrátou zájmu o okolí nebo agresí či různými formami manipulace. *„Manipulace spojená s touhou po moci je jev, se kterým se u dnešních dětí setkáváme stále častěji. Tato touha není nic jiného než určitá náhrada za neuspokojivou základní potřebu životní jistoty. Není-li včas rozpoznána, podchycena a nejsou-li učiněny příslušné kroky k jejímu odstranění, vyvíjí se často vcelku nenápadně až v závislost na vlastní moci, schopnost ovládat své okolí.“*⁸

3. Protektivní výchova

Rodiče stojí vždy na straně svého dítěte. Hájí jeho zájmy, zastávají se ho a hledají vinu vždy někde jinde, případně ji shazují na někoho jiného. Svě dítě zpravidla nadměrně ochraňují. Takto vychované dítě může v dospělosti směřovat k diktátorství nebo naopak podlézat nadřazeným.

4. Odmítající výchova

V tomto případě nelze mluvit o výchově vůbec. Rodiče dítě ignorují, odmítají. V takovém případě se jedná většinou o dítě nechtěné, nebo např. postižené. Takové dítě později trpí pocitem ukřivdění a méněcennosti.

5. „Odkládací“ výchova

Jedná se o pasivní přístup rodičů k dětem. Jejich předností je práce, záliby a hlavně stálý nedostatek času. Často převedou výchovu na někoho jiného, např. prarodiče. Tento výchovný styl převládá u příliš mladých rodičů či vysokoškolsky vzdělaných rodičů, kteří upřednostňují svůj profesní růst a kariéru.

⁸ http://knihovna.adam.cz/drogy99/prev_cr.htm

1. Pedantská výchova

Většinou se objevuje u starších rodičů. Často se snaží o to, aby jejich dítě dosáhlo toho, co se jim nepodařilo. Takto vychovávající rodiče své dítě častokrát přeceňují a kladou na něj nepřiměřené nároky. Někdy dítě i citově vydírají. Takové citové vydírání pak u dítěte probouzí pocit viny z toho, že není schopno přizpůsobit se představám svých rodičů.

7. „Prázdna skořápka“

V dnešní době velmi častý způsob výchovy. Každý z členů rodiny má své vlastní prostředí a vážně vzájemná komunikace. Takto vychovávané dítě bývá často velmi uzavřené, snaží se upoutat na někoho jiného a někdy následkem toho končí ve špatné partě.

Ohrožující faktory rodinného zázemí pro výchovu dítěte je těžké včas zachytit, protože probíhají v naprosté intimitě rodinných vztahů. Často jsou zjišťovány až v souvislosti se změnami nebo různými odchylkami v chování dítěte.

1.7 Nepříznivé rodinné prostředí

Mezi nejčastější faktory nepříznivého rodinného prostředí, které mohou způsobovat problémy v chování dítěte patří:

1. Partnerské neshody rodičů

Ovlivňují kvalitu výchovné péče a dostatek pozornosti, kterou dítě potřebuje. Rodinné prostředí se často stává pro dítě citově nepřehledné.

2. Rozvod rodičů

Radikálně mění dosavadní způsob fungování rodiny a ve většině případech bývá pro dítě životním traumatem. Výchovná role přechází jen na jednoho z rodičů, zhoršují se ekonomické podmínky rodiny a co je nejhorší, na výchovu dítěte zbývá méně času.

3. Změny ve výchovném prostředí

Časté změny a nejednotné působení jsou zdrojem problémů, které způsobuje rozdílný výchovný styl i osoba rodičů, do jehož péče bylo dítě po rozvodu svěřeno.

4. Nízká vzdělanostní úroveň rodičů

Tato bývá často příčinou hodnotově a sociálně chudého výchovného prostředí, které je uzavřené vůči širším sociálně kulturním vztahům, symbolům, hodnotám.

5. Nezaměstnanost jednoho nebo obou rodičů

Nejistota a klesající ekonomická úroveň rodiny, je důsledkem materiálního úbytku, vzniká prostředí chudé na podněty.

6. Nekompetentnost ve výchovné rodičovské roli (vyplývající z materiálů doložených o oddělení péče o rodinu a dítě)

1.8. Prevence závislostí v rodinné výchově

Drogová prevence z hlediska rodiny se týká celé dospělé populace. Je třeba láskyplné, citlivé a přiměřeně vedené výchovy, s dostatkem otevřené komunikace, aby se drogový problém stal předmětem přirozených rozhovorů a to již od předškolního věku. Je třeba mít na paměti, že i tabák a alkohol jsou drogy. Záleží tedy na postojích rodičů při tvorbě zdravých životních postojů a hodnot.

„ Je-li mezi dítětem a rodiči (zástupci) po léta budovaný vztah důvěry, dítě také s důvěrou přejímá rodičovský náhled na věc. Respektující postoj dítěte k jeho rodičům (zástupcům) je důležitý pro přijetí jejich systému hodnot. Spolu se zdravým vztahem rodičů (zástupců) a dítěte v době ranného dětství tvoří základ pro to, že i dospívající (přirozeně rebelující) dítě bude své rodiče respektovat a ocení je natolik, že jim bude věřit a bude přijímat jejich rady. ”⁹

Nejčastějším důvodem, proč dítě může sáhnout po alkoholu nebo droze, je zvědavost, nedostatečné působení, nepozornost rodičů nebo obyčejná nuda.

1.9 Vliv médií

Masmédia hýbou světem. Stále častěji ovlivňují nejen dospělé, ale i děti. V dnešní době, kdy mají rodiče na děti méně času toto nebezpečí hrozí čím dál víc. Časté vysedávání před televizí nebo u počítače má za následek, že dítě se často inspiruje nevhodnými programy nebo reklamou. Různé nebezpečí a násilí v televizi děti často ovlivňuje. Dítě však nezůstává u pouhého pozorování, ale pozorované chování později napodobuje, přehrává si je ve své fantazii a vnáší si je do hry. Je-li trénink takových reakcí velmi intenzivní, k čemuž dochází především při hraní počítačových her, může se násilná reakce na určitý podnět stát pro dítě automatickou a přirozenou.

Tomu se dá však předcházet a každý rodič to může preventivně ovlivňovat. Stačí jen, aby byl svému dítěti nablízku, věděl, na co se dívá, zhodnotil vhodnost a množství času stráveného před televizní obrazovkou nebo počítačovým monitorem a nebo se díval na

⁹ http://knihovna.adam.cz/drogy99/prev_cr.htm

pořady spolu s ním. Jedině tak pak může sledované s dítětem hodnotit, rozebírat, vysvětlovat, uklidnit ho a vést k zamyšlení.

„Otevřeně o této problematice hovořit, znamená snížit možná rizika.“

2. Mateřská škola (dále jen MS)

Mateřská škola je první výchovně - vzdělávací institucí a první společenskou skupinou dětí a dospělých, se kterou se dítě mimo rodinu setkává. Pro další rozvoj dítěte předškolního věku má nástup do MŠ a čas, který tam stráví zvláštní význam.

2.1 Význam MŠ

Rodinná výchova je základ, na kterém MŠ staví. Ne vždy jsou však tyto základy ideální, proto je třeba je poopravit, někdy na nich nelze stavět vůbec. MŠ nemůže suplovat rodičovskou úlohu, může ji však svým výchovným působením pozitivně ovlivnit a prohloubit.

Z hlediska materiálního vybavení, odbornosti pedagogických pracovníků, hygienické péče či kvality stravování jsou české mateřské školy na velmi vysoké úrovni. O tom, že výchovné působení MŠ na dítě předškolního věku má v ČR prestižní postavení právě z hlediska výchovného působení, svědčí i poznání, že většina populace rodičů s dětmi předškolního věku má o umístění svého dítěte v MŠ velký zájem. PhDr. Eva Šmelová ve svém výzkumu, proč dítě chodí do MŠ poukazuje, na to že: „ 72% rodičů uvádí jako hlavní důvod docházky dítěte do mateřské školy potřebu dětského kolektivu. 23% rodičů dává své dítě do MŠ, neboť musí jít do zaměstnání. Mezi další důvody patří požadavek, aby se dítě seznámilo se svými budoucími spolužáky, bylo dobře připravené na vstup do školy, učilo se poznávat nové věci. “¹⁰

Na MŠ však nelze pohlížet jako na předstupeň nebo přestupní stanici před školní docházkou. Má totiž vlastní výchovné a vzdělávací poslání.

¹⁰ Šmelová, E.: *Mateřská škola očima rodičů*, Informatorium 3-8, Portál 5/2005, s. 8

2.2 Poslání MŠ

Úkolem předškolního vzdělávání v současné mateřské škole je doplňovat rodinnou výchovu a v její návaznosti pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení, obohacovat denní program dítěte, poskytovat mu odbornou péči a usnadňovat dítěti jeho další životní vzdělávání i vzdělávací cestu.

„ Pro život dítěte má předškolní vzdělávání dalekosáhlý význam, neboť poznatky lékařů, psychologů a pedagogů dokazují, že většina z toho, co dítě prožije v prvních letech života a co z podnětů okolního prostředí přijme, je trvalá a že rané zkušenosti, které dítě svým životem v rodinném i mimorodinném prostředí, se v jeho životě - třeba i daleko později - zhodnotí a najdou své uplatnění. ”

MŠ umožňuje dítěti začlenění do sociální skupiny a pomáhá mu zvládat pravidla, která jsou pro život v této sociální skupině přijatelná.

„ Osobnost dítěte modeluje řada vlivů. Dá se předpokládat, že dítě s bohatými sociálními zkušenostmi bude optimističtější, aktivnější, vynalézavější, bude vyhledávat styky s lidmi, aktivně získávat zkušenosti a další poznatky, bude mít mnohostrannější zájmy, bude obohacovat i druhé. Pokud jde o sociální vztahy vyvine se z něj daleko aktivnější osobnost. To, co obecně platí o vlivu blízkého prostředí na sociální vývoj dítěte, platí bez výjimky i pro společenské podmínky života dítěte v mateřské škole. ”²

2.3 Socializace dítěte v MS

Mezilidské vztahy mají pro zdravý rozvoj dítěte velký význam. V ideálním případě mu lidé z jeho blízkého okolí i doma poskytují jistotu, že je milováno, že jim na něm záleží a že se na ně může spolehnout. Vývojově tak dítě aktivizují, poskytují mu možnost prožít sounáležitost, cítit se být v bezpečí. Nemůžou mu však nahradit vrstevníka, se kterým by se mohlo poměřovat. K tomu, aby se naučilo přizpůsobovat a prosazovat potřebuje kamarády. V mateřské škole se mezi svými vrstevníky učí chovat „sám za sebe“, socializuje se. Má možnost vyzkoušet si vedoucí roli, ale také zažít roli toho, kdo se jen přizpůsobuje nebo je nejslabším ve skupině. V kolektivu dětí se učí respektovat přání druhého, trpělivě čekat, až na něj přijde řada, dělit se o hračky, procvičovat pozornost, přebírat zodpovědnost za přátelství. S rozvojem sociální vůle a tolerance, získává

¹¹ RVP pro předškolní vzdělávání, VÚP 2004, ISBN 80-87000-00-5, s. 7

¹² Platinová, A.: Vstup do světa jiných lidí, Informatorium 3-8, Portál 6/2007, s.12

samostatnost ve vztahu. „ *Přátelství je cesta odpoutání se od rodičů, pokud od nich ovšem dostalo, co potřebovalo a i nadále mu budou oporou a bezpečným zázemím.* ”¹³

V mateřské škole si také děti ověřují vzorce chování, které si z domova přinesly. Na sociální vývoj dítěte a následně na sociální chování dítěte v mateřské škole působí mnoho faktorů. Jsou tu i faktory, které si dítě přináší z rodiny a v MŠ šije dále osvojuje. Hlavními faktory v MŠ mohou být např.: osobnost učitelky, vztah učitelky k dítěti, osobnost dítěte, klima třídy, osobnosti dětského kolektivu atd.

2.4 Prevence závislostí v MS

Včasná a citlivá působení na dítě předškolního věku a na jeho zdárný vstup do širšího společenství má tedy pro jeho další rozvoj klíčový význam. Je to optimální období pro položení základů zdravého životního stylu a tedy i k prevenci sociálně patologických jevů. V tomto období se jedná především o výchovu ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoj osobnosti.

„ *Není tedy žádná nadsázka, když prohlásíme, že podpora zdraví v mateřské škole se týká celé školy a jejího společenství, všech lidí a všeho, co se v ní děje. Nic, co s mateřskou školou souvisí, není ve vztahu ke zdraví neutrální.* ”¹⁴

Prevence drogových závislostí u dětí v předškolním věku je založena na širším kontextu podpory zdraví a výchově ke zdravému způsobu života.

„ *Zdraví je však v současné době hodnotou v mnoha ohledech ohroženou; podmínkami života, stresem, drogami, alkoholem, kouřením, sociálně patologickým chováním, kriminalitou, přenosnými chorobami. Co ohrožuje zdraví, ohrožuje život. Proto je význam zdraví alespoň všeobecně uznáván, když už ne vždy vědomě podporován. Pohrdání zdravím je pak výrazem určité poruchy pudu sebezáchovy i hodnotové orientace, nedostatkem pokory a úcty k darovanému životu.* ”¹⁵

¹³ http://knihovna.adam.cz/drogy99/prev_cr.htm

¹⁴ Havlínová, L. a kol.: *Zdravá mateřská škola*, Portál 1995, s. 9

¹⁵ Havlínová, L., Vencálková, E., Havlová, J., Lacinová, I., Petrasová, N., Šprachtová, L. a kol.: *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*, Portál 2000, s. 9

2.5 Minimální preventivní program jako součást Školního vzdělávacího programu

Preventivní působení na předškolní děti je tedy nutné zahrnout i do výchovného působení v mateřské škole. Preventivní program pro mateřské školy by měl být součástí každého Školního vzdělávacího programu, který vychází z Rámcového programu pro předškolní vzdělávání. Rámcový program pro předškolní vzdělávání (dále jen RPPV) vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v souladu s § 4 odst. 3 zákona č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Rámcový program je směrodatným dokumentem nejen pro pedagogy, ale také pro zřizovatele předškolních vzdělávacích institucí i pro odborné a sociální partnery v rámci vzdělávacího systému a preventivního působení. Na jeho základě si každá škola vypracovává Školní vzdělávací program, který je pak zárukou dosažení cílů výchovně vzdělávacího procesu a získání základních dovedností, poznatků, zkušeností a postojů (kompetencí) předškolního dítěte.

„ Výchova ke zdraví má smysl, je-li současně založena na praktikování všeho, co mu prospívá, a vyloučení toho, co mu škodí. “⁶

Preventivní program (příloha č.2) vyjadřuje realizaci preventivní strategie každé MŠ, jejích přístupů a metod. Většina dětí předškolního věku navštěvuje mateřskou školu, stává se tedy objektem jejího přímého preventivního působení a proto je důležité, aby byl součástí každého ŠVP MŠ (příloha č.1). Za jeho obsah odpovídá ředitelka MŠ, která by měla k plnění úkolů spojených s protidrogovou prevencí motivovat celý učitelský sbor a vytvořit podmínky pro jeho naplňování.

2.6 Obsah programu Zdravý způsob života

U předškolních dětí by měla být prevence drogových závislostí založena na širším kontextu podpory zdraví. Děti nejprve musí chápat základní pojem zdraví a od tohoto pojmu se pak odvozuje i chápání nemocí, úrazů, poškození zdraví a stejně tak i jeho podpora a rozvíjení.

Obsah výchovy ke zdraví je tedy odvozen z přirozených témat jako je lidský organismus, psychika a osobnost, mezilidské vztahy, vztahy k okolnímu světu, společnosti a k přírodě.

¹⁶ Havlínová, L. a kol.-.-*Zdravá mateřská škola*, Portál 1995, s. 17

Výchova probíhá s ohledem na věk dítěte a při naplňování výchovných cílů volí takové způsoby, které jsou pro dítě přirozené. Optimálním preventivním působením je důsledná realizace Rámcového programu pro předškolní vzdělávání.

2.7 Kompetence, vedoucí k dosahování zdravého způsobu života dítěte

1. Pochopení pojmu zdraví jako tělesné, duševní a společenské pohody dítěte po dobu jeho pobytu v mateřské škole.
2. Povědomí o tom, co dítěti pomáhá být zdravé, co mu škodí, včetně důsledků požívání některých látek pro zdraví (např. užívání léků), představa o pojmu závislosti a o věcech, které mu ničí zdraví (alkohol, cigarety, drogy). Pochopení existence různých rostlin, látek, které mohou být škodlivé.
3. Vědomí, že způsob života má vliv na zdraví.
4. Pečovat o své tělo, o zdraví, chápat, proč se zdraví musí chránit, pochopení nutnosti dodržovat osobní hygienu a hygienické návyky.
5. Pochopit, že je důležité napomáhat vlastnímu zdraví aktivním pohybem a zdravými životními návyky jako je zdravá výživa a životospráva.
6. Uvědomovat si, že kontakty s některými lidmi mohou být nebezpečné.
7. Znat pravidla soužití ve skupině a umět hodnotit své chování i chování jiných, umět své chování tomu přizpůsobit, uvědomovat si sociální role.
8. Mít vlastní názor.
9. Akceptovat autoritu.
10. Učit se řešit konflikty a problémy, kontrolovat projevy svých emocí a nálad.
11. Vnímat okolní lidi s jejich odlišnostmi (povahovými, tělesnými, rasovými, kulturními) jako přirozený stav.
12. Spoluvytvářet pohodové prostředí

Nejčastějšími důvody, které u dítěte vedou ke vzniku problémů v mateřské škole, jsou např. snížené sebevědomí, jeho neúspěchy v mateřské škole, pocit nepochopení v rodině, špatné rodinné zázemí, nevhodné výchovné působení, nezájem okolí o dítě, ale hlavně nuda a zvědavost.

Pokud nejsou u dětí osvojeny kompetence, které napomáhají ke zdravému životnímu stylu, může v pozdějším věku dojít u dětí k nežádoucím jevům. Za ty je možné považovat

agresivitu, nesnášenlivost, nekázeň nebo neschopnost řešit problémy. Stejně tak výrazně ovlivňuje děti stress a různé frustrace, které mohou vyústit až v sebepoškození. Takto postižený jedinec je pak snadněji náchylný ke zneužívání různých medikamentů, alkoholu a drog, ve kterých nachází únik z reality, únik z nepříjemných situací nebo nutnosti řešení problému. Jeho chování se většinou stává agresivnější, se sklonem k násilí a vandalismu. Proto by se měly děti naučit chápat, že droga je špatné řešení, pochopit neúčinnost a nebezpečnost řešení mezilidských vztahů právě pomocí drogy. Seznámit se s účinky a následky požití neznámé látky, nebezpečím volně se povalujících injekčních stříkaček, nebo nebezpečím užívání některých látek při sportu. Způsob, jak předcházet nebezpečí by měl být nácvik reakcí na různé ohrožující situace.

2.8 Způsoby naplňování těchto cílů

Přiměřené a „zdravé sebevědomí“ je součástí zdravého životního stylu a je úzce spojené s úctou k druhému. Vzájemný respekt a styl výchovy mezi dospělým a dítětem by měl být považován za partnerství, ve kterém mají partneři plné právo říci „ne“, pokud něco odmítají. Dětské „ne“ nelze považovat jako neposlušnost nebo vzdor, ale volbu jiné alternativy.

2.8.1 Hra

K upevnění sebedůvěry dítěte slouží zejména pohybové hry a hraní. *„Hra je záležitost svobodného a dobrovolného rozhodnutí a měla by zůstat především hrou. To znamená zábavou a potěšením.“*¹⁷ Poznávání, experimentování a prožitek, jsou nejčastější způsoby učení dítěte předškolního věku. Dítě se učí stále, celý život, tedy i v MŠ.

V tomto věku se tomuto učení ještě říká hra, v dospělosti - život.

Při kolektivních hrách, stavění nebo kreslení mezi sebou děti diskutují, hledají společná řešení. Rozvíjí se tak jejich společenské a komunikační vztahy a povědomí o tom, že společně se dá dokázat více.

2.8.2. Dramatizace

Rozvíjí dovednosti dětí ve vyjadřování svých pocitů. Formou dramatu lze děti postavit do situace, kdy individuálně reagují - lhostejně, se zájmem, konstruktivně. Pokud nejsou

¹⁷ Šimanovský, Z., Mertin, V: *Hry pomáhají s problémy*, Portál 2000, s. 8

pedagogem ovlivňovány, jsou později základem k vzájemnému vysvětlování, objasňování a odpovědi na otázky. Ze strany dospělého tedy nejde o poznatky předávané pouhým poučováním, ale probuzení aktivního zájmu dítěte objevovat, uplatnit a ukázat co umí, zvládne a dovede.

2.8.3 Spontánní pohybové aktivity

Součástí režimu dne v mateřské škole je maximální využití pohybových aktivit. Jedná se o pravidelná ranní cvičení, tělesnou výchovu, pobyt venku, ozdravné pobyty v přírodě, ale hlavně spontánní pohyb dítěte.

Bez velkého zásahu učitelek dávají dítěti možnost volnosti a samostatnosti. Tato potřeba vychází z přirozeného fyzického vývoje dítěte a umožňuje mu změřit si své síly. „*Umění realisticky odhadnout své síly, nepřeceňovat ani nepodceňovat své síly, je prevencí nejen úrazů, ale i posílení pevného postoje vůči budoucím stresům, neúspěchům a pádům, které nepřipravení jedinci později mnohdy řeší zástupným způsobem: agresí, zneužíváním drog, alkoholu nebo jiným negativním způsobem.*“¹⁰

2.8.4 Pohádky a příběhy

Jejich přičiněním se děti vžívají do postav pohádkových nebo dětských hrdinů. Na jejich jednání lze i s pomocí dalších pomůcek vysvětlovat potřebná fakta, příčiny a následky špatného jednání. Např. „Kůzlátka a vlk“ (zneužití a týrání), „Jak zvířátka stavěla domeček“ (posilování sociálních dovedností), „Alenka stůně“ (péče o zdraví).

Velkým pomocníkem, popř. inspirací je metodika a knížka pohádek, kterou vydal za podpory MHMP Institut Filia. Je to jedna z organizací, která se již řadu let zabývá specifickou prevencí v předškolním a ranném školním věku a ověřováním její účinnosti.

2.8.5 Osobní hygiena a sebeobsluha

V mateřské škole se klade velký význam na rozvoj těchto kompetencí. Jedná se především o správné hygienické návyky, dodržování osobní hygieny (např. „O sluníčku, které se nemylo), rozvoj samostatnosti dítěte při sebeobsluze, hygieně úklidu hraček.

2.8.6. Zdravé a pestré stravování

S tímto tématem úzce souvisí sestavování jídelníčku a dostatečný pitný režim. Děti se učí poznávat různé druhy potravin, jejich přípravu. Učí se rozlišovat co je - není zdravé, osvojuje si stravovací návyky (např. nepřejídat se).

Opět je tedy potřeba zdůraznit, že ve výchově ke zdravému způsobu života dítěte je prvotní jeho iniciativa. „*Pedagog by měl vést výchovnou práci skrytě, ale cíleně a dát dětem základy prosociálního chování a tedy i prevence šikany, násilí a jiných sociálně patologických jevů.*”¹⁹

Výchovné působení v mateřské škole vychází výhradně z potřeb dítěte, spočívá v prožitkovém učení a ne pouze v přípravě dítěte na školu. Její preventivní působení na dítě si klade za cíl podmínku k vytvoření správných kompetencí ke zdravému životnímu stylu a tím i k prevenci společensky nežádoucích jevů.

Pobyt dítěte v takové mateřské škole je zdravý a plný pohody.

3. Spolupráce mateřské školy a rodiny

Mateřská škola a rodina jako dvě sociální instituce procházejí v posledních letech řadou změn. Mění se nejen jejich cíle, hodnoty, ale i vnitřní a vnější uspořádání vztahů. Mateřské školy se mění tak, aby se postupně stávaly institucí otevřenou a spolupracující s partnery, kteří jsou zainteresováni do oblasti výchovy a vzdělávání. Mění se však i rodina, které se tím otevírá prostor pro formulaci svého vztahu k mateřské škole a ke vzdělávání svých dětí.

3.1 Význam spolupráce MS a rodiny

Rámcový vzdělávací program pro mateřské školy, klade velký důraz na spolupráci rodiny a školy. Podle RPPV je spolupráce rodiny a školy plně vyhovující, pokud rodina a škola spolupracuje tak, aby společným výchovným působením na dítě se podařilo položit základy jeho zdravému životnímu stylu.

Rodiče do svých dětí vkládají určitý vzorec svého chování, schopnosti a neschopnosti, talent nebo jeho nedostatek, vytrvalost nebo nestálost. Při dobré spolupráci s rodinou může

¹⁹ Školní preventivní program pro mateřské školy a školská zařízení, MŠMT 2001, s. 11

mateřská škola některé rizikové prvky chování včas eliminovat. Ovšem při nezájmu a špatné vzájemné komunikaci s rodiči se může již v prostředí mateřské školy vyskytnout mezi dětmi šikana, násilí, agrese a ponižování. Je smutnou skutečností, že se tyto patologické jevy mohou objevit již v kolektivu předškolních dětí.

Problémem ve vztahu školy a rodiny může být přetrvávající skepse některých rodičů, vůči škole nebo nepřipravenost se školou spolupracovat. V současné, hektické době nezbývá rodičům na školu prostor ani energie. Nic je nenutí se školou spolupracovat a sami příliš velkou aktivitu neprojevují.

V tomto směru je na tom úroveň spolupráce rodičů a mateřské školy na rozdíl s ostatními typy škol ještě velmi dobře. Velkou výhodou je nízký věk dětí, ale hlavně každodenní styk rodičů a pedagogů při příchodu a odchodu dítěte z mateřské školy.

Vzhledem k tomu, že v našem státě navštěvuje mateřskou školu stále většina předškolních dětí, má i velkou zodpovědnost za zdravý vývoj a budoucnost našeho národa. Pokud se tedy rodiče rozhodnou, že se jejich dítě stane „dítětem z mateřské školy“, je pro jeho zdravý vývoj žádoucí, aby obě zúčastněné komunity - rodina i mateřská škola měly představu o tom, co od sebe navzájem požadují a začaly jednat v duchu partnerské spolupráce.

3.2 Role MŠ

Prvotní a vůdčí iniciativa k otevřenému partnerství školy a rodiny se očekává od mateřské školy. Prostřednictvím svých ŠVP, jejich pestrostí a zaměřením prezentují vzdělávací nabídku, která by měla odpovídat nejen potřebám dítěte, ale i představám a požadavkům rodičů. Tyto jsou pro ně specifické, vycházejí z jejich konkrétních podmínek a mají prostor pro spolupráci s rodičovskou veřejností. Jsou přirozenou součástí prostředí, ve kterém dítě žije, rozvíjí se a učí.

Kvalitní mateřská škola, která vyhovuje dítěti a zároveň splňuje představy rodičů, je považována za jednu ze základních podmínek dobrého životního startu pro dítě. Způsob organizace života v mateřské škole je podmínkou dobrého růstu zdravé generace.

3.3 Role rodičů

Nástupem dítěte do mateřské školy se mění i role rodičů. Stávají se rodiči dítěte, které navštěvuje mateřskou školu. Učí se důvěřovat novým osobám (učitelkám), které se spolu

snimi podílejí na výchově jejich dítěte a svému dítěti, které se v průběhu docházky do mateřské školy postupně mění, vyvíjí a stává se samostatnějším. Dostávají se do zcela nových rolí. Stávají se **výchovnými partnery školy**.

Toto partnerství chápeme jako plnohodnotné, pokud je vstupování rodičů do vztahů s mateřskou školou v zájmu péče o děti, jejich výchovu a vzdělání.

Role **sociálních partnerů školy** je partnerství školy a rodiny, které je založeno na vztazích se školou v zájmu rozvoje instituce jako takové.

Odpovědnost rodičů za jejich děti je nenahraditelným základem lidské společnosti. Proto je vzájemná podpora a úcta k odpovědnosti rodičů a škol nezbytnou podmínkou výchovy dětí v současné době.

3.4 Spolupráce mateřské školy a rodiny v preventivním působení na dítě

Partnerství spolupráce v preventivním působení na dítě je účinnější, než když působí obě strany na sobě nezávisle. Dítě tráví v mateřské škole velkou část dne a proto je důležité, aby rodiče věděli, co se tam děje a jak se tam dítě cítí.

Často se stává, že se ke spolupráci nepodaří získat všechny rodiče. Za těchto okolností je těžké navázat vztahy důvěry a spolupráce. Je třeba hledat příčiny a pokusit se je odstranit.

4. Výzkumný cíl

Dítě v předškolním věku je především zvědavé. Jeho zvědavost spočívá ve zkoumání svého okolí. Pomocí hry dítě zkoumá co je skutečné a co ne. Většinou se poprvé dostává i do širšího světa mimo rodinu, do mateřské školy mezi vrstevníky. Právě tam se socializuje. Klade spoustu zvědavých otázek a očekává odpovědi. V souladu s autoritou jeho chování dostává jistý cíl a smysl. Proto je důležité začít s prevencí závislostí již v tomto věku.

Cílem práce je dokázat, že účinným preventivním působením lze položit základy zdravého způsobu života předškolního dítěte, a poukázat na důležitost spolupráce mateřské školy s rodinou v této oblasti.

y 0 (l/h'k, fit fa ěV/>L -'V ^ ol-/7 ic -č/
řrtbtžiči,* ^ l l / [< ; > .*

4.1 Stanovení hypotéz

Oblast spolupráce mateřské školy a rodiny je předmětem výzkumu proto, že je považována pro úspěšné naplňování cílů v preventivním působení na dítě za klíčovou.

Na základě prostudovaných materiálů o preventivním působení na děti předškolního věku byly stanoveny tyto hypotézy:

Výchovné působení na děti v rodině je prvořadé a mateřská škola s tímto výchovným působením koresponduje. Otevírá se rodičům a dává jim zřetelně najevo, že je místem kde jsou vítáni, kde mohou bez obav hovořit o všem, co je při výchově tíží nebo naopak těší.

Hypotéza č. 1:

Důvěra mezi školou a rodiči je ovlivňována oboustrannou komunikací a informovaností.

Každá rodina je jiná a jiné je i výchovné působení na dítě. Mateřská škola rodinnou výchovu nenahrazuje, ale může její výchovné působení na dítě do značné míry ovlivnit.

Hypotéza č. 2:

Zdravého způsobu života předškolního dítěte lze dosáhnout s aktivní podporou a zájmem rodičů.

4.2 Metody výzkumu:

Ke zjišťování úrovně komunikace a spolupráce s rodiči byla použita metoda dotazníkového šetření. Na základě informací získaných z písemných dokumentů (viz. Seznam literatury) a vytvoření základní představy o dané problematice byly stanoveny základní hypotézy a sestaveny dva typy dotazníků. Dotazníky pro ředitelky MŠ a pro rodiče. Dotazník pro ředitelky MŠ se skládá z 21 uzavřených otázek. U některých z nich však byla nabídnuta forma otevřené odpovědi. Ty při výzkumu poslouží jako možnost vyjádření respondentů, námět nebo vysvětlení. Dotazníky pro rodiče se skládají z 21 uzavřených otázek. Odpovědi na každou otázku jsou u obou typů dotazníků tvořeny čtyřstupňovou škálou. První stupeň škály značí jednoznačný souhlas a naopak čtvrtý stupeň rozhodný nesouhlas. Z toho také vyplývá, že škála připouští váhavý postoj (spíše), který se přiklání k odpovědi ano nebo ne.

4.3 Zkoumaný vzorek a realizace výzkumu:

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 75 ředitelek mateřských škol z celé ČR a současně byly požádány, aby oslovily i některé rodiče ze své mateřské školy (viz. příloha č.3 a 4).

Vráceno bylo 52 dotazníků od ředitelek, tj. 69% z celkového počtu a současně se dotazníkového šetření zúčastnilo 208 rodičů, což jsou průměrně 4 rodiče z každé zúčastněné MŠ. Lze předpokládat, že se jedná o rodiče aktivní, s chutí pomoci a spolupracovat se svojí MŠ. Proto je třeba předpokládat, že jejich odpovědi budou většinou pozitivní.

4.4 Interpretace výsledků

4.4.1 Výběr mateřské školy

Pestrost Školních vzdělávacích programů, zaměření či nabídka zájmových kroužků v každé MŠ umožňuje rodičům vybírat si mateřskou školu podle svých představ. Je zajímavé znát názor rodičů na otázku: „**Co považují rodiče při výběru za důležité?**“ Odpovědi rodičů byly seřazeny podle priorit, které rodiče upřednostňují.

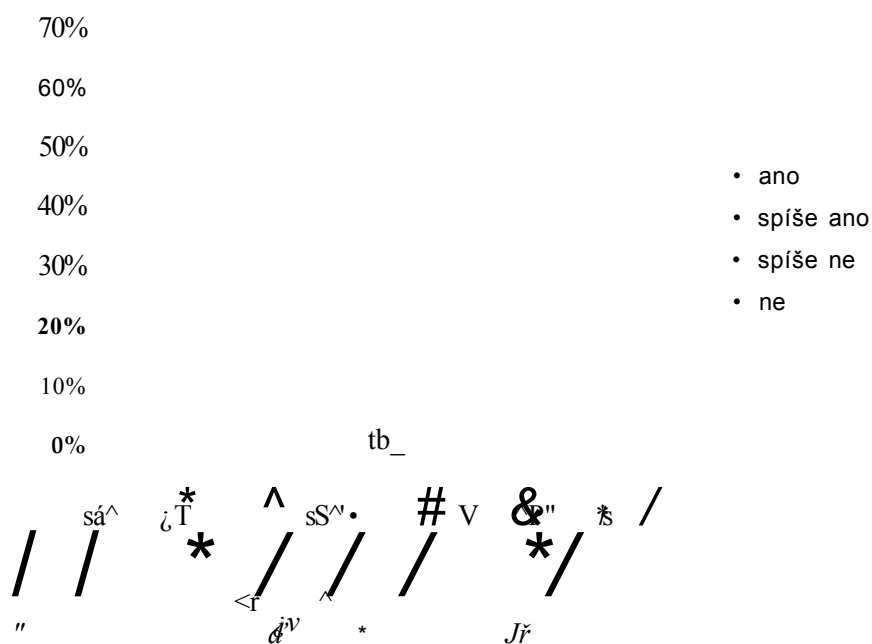
Tabulka č.1

Pořadí		ano	spíše ano	spíše ne	ne
1.	Pedagogický kolektiv a jeho odbornost	66%	26%	8%	0%
2.	Nabídka aktivit a zájmových kroužků	66%	23%	9%	2%
3.	Pověst a klima školy	64%	31%	3%	2%
4.	Materiální vybavení MS	63%	28%	9%	0%
5.	Vzdálenost od bydliště	62%	25%	11%	2%
6.	Zaměření MŠ a její Školní vzděl. program	62%	15%	20%	3%
7.	Doporučení známých	40%	45%	9%	6%
8.	Prezentace na veřejnosti, v tisku, na www	32%	40%	23%	5%

Ze získaných výsledků je patrné, že materiální vybavení ustupuje před pověstí školy, nabídkou zájmových kroužků a v popředí zůstává kvalitní a odborně vzdělaný pedagogický sbor. Je to jistý impuls k tomu, že rodiče mateřskou školu přestávají vnímat jen jako „útulek“ pro děti, ale do popředí se dostává i její funkce vzdělávací (graf č.1).

Vzdálenost MŠ od bydliště již pro rodiče není tak důležitá. Zařazena je až na šestém místě stupnice. Důvodem může být v některých regionech naplněnost MŠ, kde je téměř nemožné, z kapacitních důvodů dítě do MŠ umístit. Proto jsou ochotni volit variantu dojíždění. Prezentace MŠ na veřejnosti je až na posledním místě stupnice. Rodiče před ní upřednostňují materiální vybavení, vzdělávací program školy, zkušenosti a doporučení známých. Velmi výrazně tento výběr ovlivňuje i klima a pověst mateřské školy, který ve svých odpovědích řadí na 3.místo.

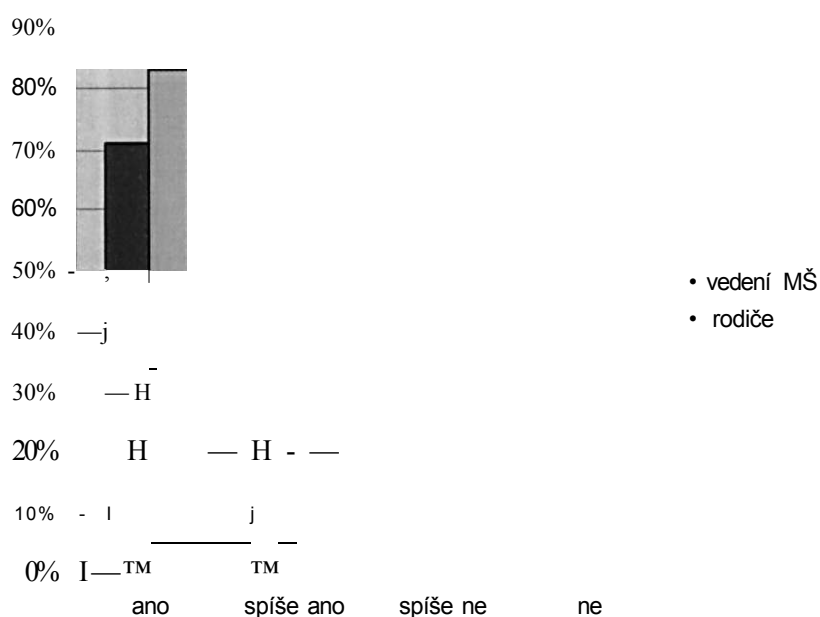
Grafč.1

4.4.2 Klima mateřské školy

Klima školy ovlivňuje nejen prostředí, ale především vzájemné vztahy mezi všemi, jichž se toto prostředí týká. „Považujete klima ve Vaší mateřské škole za příznivé?“ Tato otázka byla položena oběma stranám, které se šetření zúčastnily. Podle odpovědí lze výsledek považovat za pozitivní (graf č.2). Svědčí o tom vysoké hodnocení rodičů (83% ano, 17% spíše ano) i vedoucích pracovníků MŠ (71% ano a 29% spíše ano). Negativní hodnocení žádná z dotazovaných stran nepoužila.

Grafč. 10

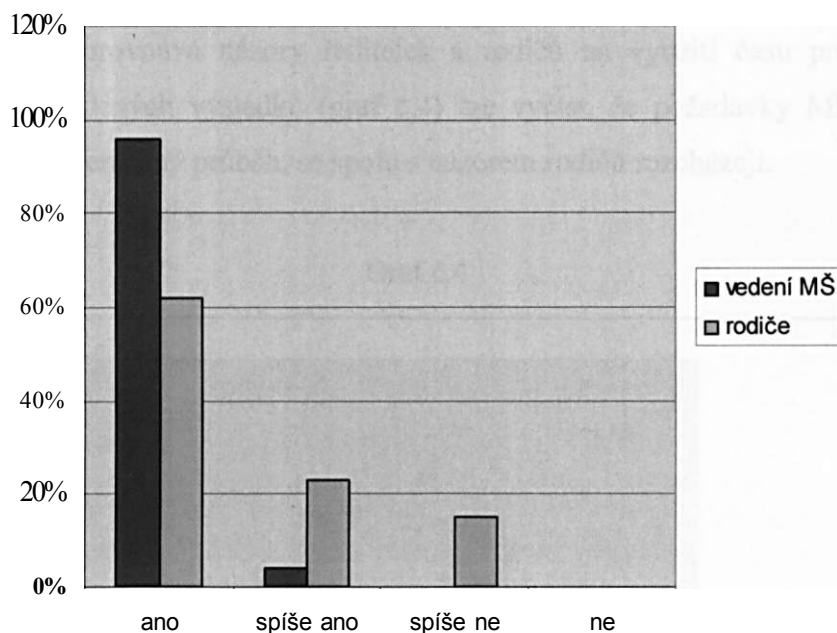
Rozhodujícím faktorem pro rodiče, které v tomto případě vykazuje pozitivní klima MŠ je jeho dítě, které chodí do MŠ rádo či nerado. Pro pedagogy je za pozitivní klima považováno prostředí, které jim nabízí dostatek možností k jejich profesní seberealizaci, týmové spolupráci, příjemné a vstřícné prostředí k práci s dětmi.

4.4.3 Vzájemné vztahy a partnerství

Příznivé klima každé mateřské školy však ovlivňují vztahy s veřejností a partnery. Často bývají tyto vztahy založené na nezájmu nebo nedůvěře. Partnerství rodičů a školy by mělo být založené na základě vzájemné tolerance a otevřenosti. Proto bylo pomocí šetření zajímavé, zjistit, jak mateřská škola, respektive lidé v ní vnímají rodiče a jak tuto roli vnímají samotní rodiče. A jestli jsou vzájemné vztahy oběma stranami vnímány jako partnerství. V šetření byla položena stejná otázka rodičům i ředitelkám: **„Považujete spolupráci mateřské školy a rodičů za partnerství?“** Ředitelky v 96% považují rodiče za své partnery. Zbývající 4% ředitelky odpovídají váhavěji. Z celkového počtu dotazovaných rodičů více než polovina (62%) se rozhodně jako partneři cítí, 23% si není

jednoznačně jistých a 15% dotazovaných rodičů se za partnery školy spíše nepovažuje (graf č.3).

Grafč.3

Nelze pochybovat o tom, že iniciativa k získávání, oslovování a aktivizování rodičů vychází zejména z mateřské školy. Většinou to bývá ředitelka, která je spolu s pedagogy nositelkou určité výchovně vzdělávací vize, kterou chce ve spolupráci s pedagogy, rodiči a dětmi realizovat. Svědčí o tom fakt, že jako odborníci na výchovu a vzdělávání považují vzájemné vztahy v oblasti spolupráce při výchovném působení na dítě za rozhodující. Pro takovou spolupráci je tedy nutné vytvořit podmínky a hlavně jí poskytovat všestrannou podporu.

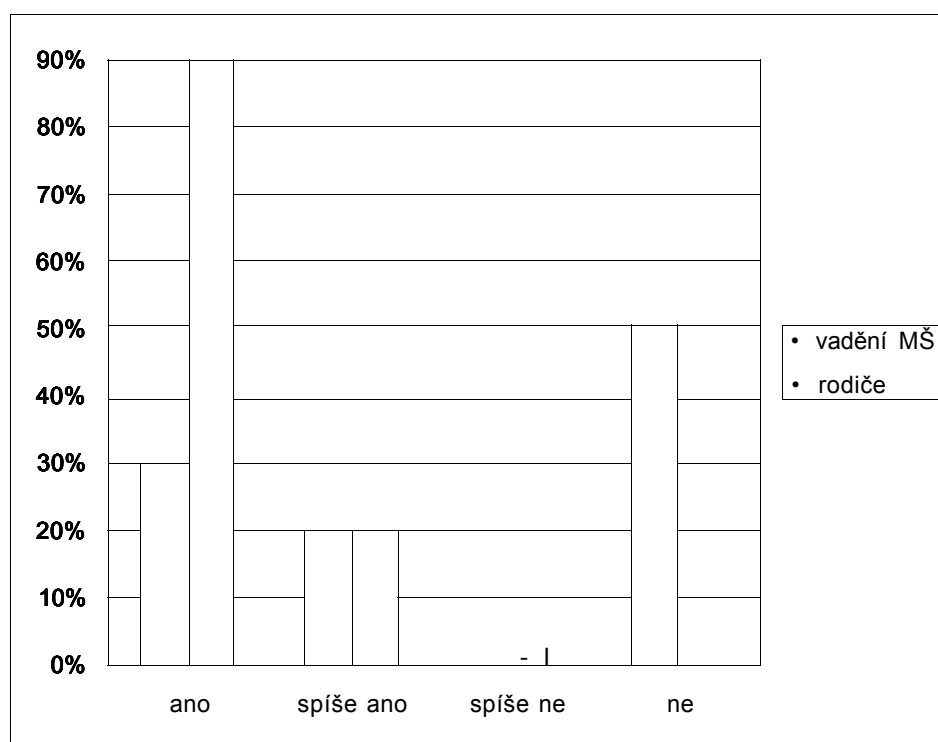
Partnerství a vzájemnou spolupráci při výchově a vzdělávání dítěte výrazně ovlivňuje množství vzájemných informací. Přibližují rodičům život mateřské školy, dávají jim možnost poznat způsob výchovné práce s dětmi, ale hlavně se ubezpečit, že je o jejich dítě dobře postaráno, že je v bezpečí.

4.4.4 Vzájemná komunikace

Při budování úspěšné spolupráce mateřské školy s rodiči je důležitý nejen dostatek informací, které si obě strany předávají, ale i způsob, jakým spolu navzájem komunikují. Proto je třeba se zamyslet nad atmosférou a prostředím, kde se komunikace odehrává.

Následující graf porovnává názory ředitelek a rodičů na využití času pro nerušenou komunikaci. Z uvedených výsledků (graf č.4) lze vyčíst, že požadavky MŠ na úroveň komunikace a její nerušený průběh, se spolu s názorem rodičů rozcházejí.

Graf č.4

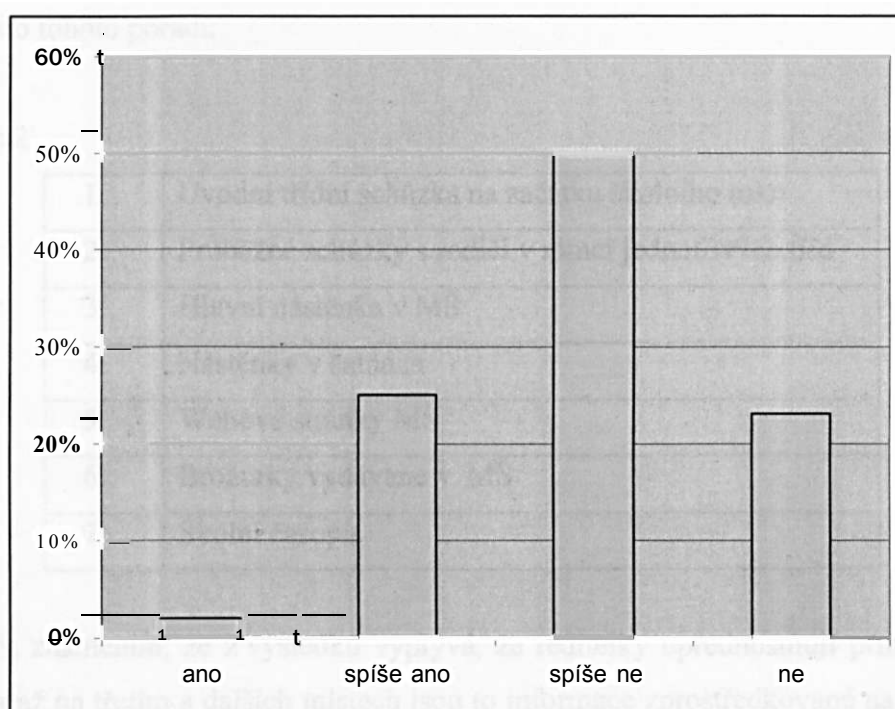

Rodiče zajímá, jak si jejich dítě v mateřské škole vede. Každodenní setkávání s učitelkami jim umožňuje získávat informace o tom, jak se jejich dítě v různých situacích projevuje v kolektivu. Tuto skutečnost potvrzují i výsledky šetření. 83% rodičů se domnívá, že má dostatek možností s učitelkou (ředitelkou) komunikovat. Stejného názoru z řad ředitelek je však pouhých 29%, spíše ano 12%. Nespokojenost vyjadřuje 49% ředitelek. Co je příčinou této nespokojenosti? Pevně stanovené konzultační hodiny, které jsou ke komunikaci s rodiči určeny, bývají zpravidla určeny pouze pro ředitelky. Učitelky, ačkoli se s rodiči každodenně setkávají, mají k nerušené komunikaci podstatně méně příležitostí. V době, kdy vykonávají přímou práci s dětmi, je čas a komunikace „mezi dveřmi“ často na úkor

děti a způsob, kterým spolu komunikují rodiče a učitelka, často sledují zvědavé dětské oči. Děti pak dokáží velmi rychle vycítit případné napětí mezi oběma stranami a to může ovlivnit důvěru dítěte k učitelce. Takto vedená komunikace, se často mívá účinkem a informace se omezují na ty nejnnutnější. Ideálním řešením by bylo, domluvit si schůzku s rodiči mimo provozní dobu ve třídě, což je praktikováno minimálně.

Klid a soukromí je zapotřebí například při řešení konfliktních situací a šatna mateřské školy pro to není nejvhodnějším prostředím. Z výzkumu vyplývá, že řešení konfliktních situací mezi rodiči a mateřskou školou nebývá příliš časté.(graf č. 5).

Graf č.5

V odpovědích na otevřenou otázku, o jaké konflikty se jedná, uvádějí ředitelky nejčastěji:

- Splatnost poplatků (úplata za předškolní vzdělávání a stravné)
- Konflikty (ubližování) mezi dětmi
- Kázeňské problémy
- Nevhodné oblečení dětí (bez ohledu na počasí)
- Zdravotní stav dítěte (nedostačující legislativní opatření)

4.4.5 Vzájemná informovanost

Je nutné, aby řídicí pracovníci mateřské školy seznamovaly rodiče s obsahem vzdělávacích programů mateřské školy. Tyto cíle jsou učitelkami v jednotlivých odděleních mateřské školy dále rozpracovány do třídních vzdělávacích programů, s ohledem na věk dětí v dané třídě. Informace, které rodiče o záměrech vzdělávání získají, jim vytvářejí představu nejenom o tom, kam škola (třída) ve svém působení směřuje, jakými prostředky a jaké jsou její cíle. Ale také o to, jak se jejich dítěti daří a jakých výsledků ve srovnání s ostatními vrstevníky dosahuje. Výzkumné šetření bylo zaměřeno na to, aby mapovalo, jakými způsoby mateřské školy se ŠVP a jednotlivými TVP rodiče seznamují a jaký způsob komunikace v tomto směru upřednostňují. Odpovědi řídicích pracovníků v mateřské škole (tabulka č.2) na otevřenou otázku, byly podle četnosti seřazeny do tohoto pořadí:

Tabulka č.2

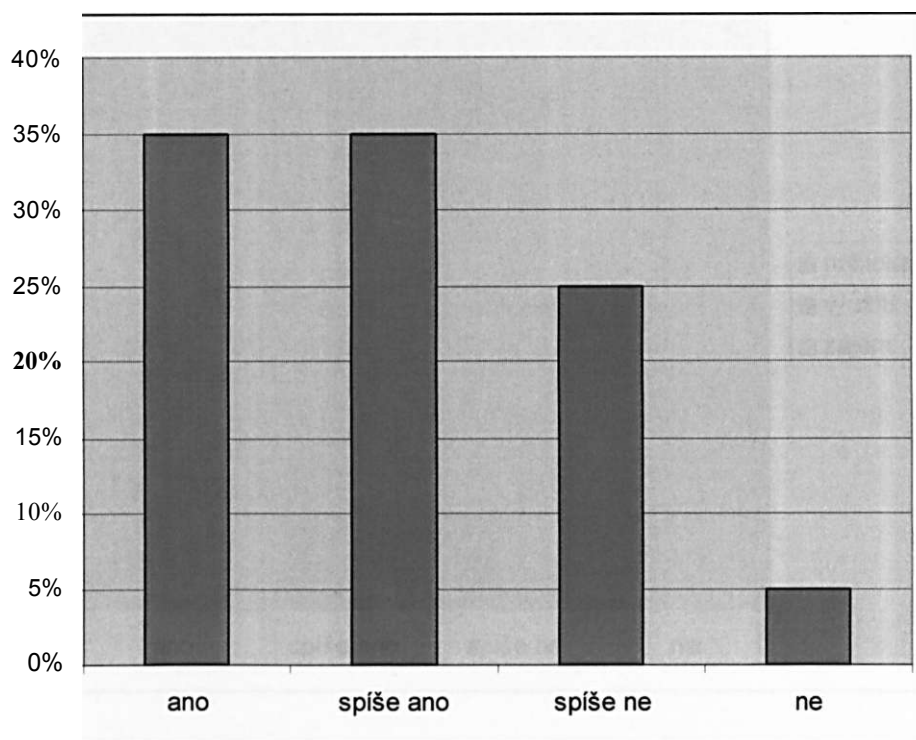
1.	Úvodní třídní schůzka na začátku školního roku
2.	Průběžné schůzky s rodiči v rámci jednotlivých tříd
3.	Hlavní nástěnka v MS
4.	Nástěnky v šatnách
5.	Webové stránky MŠ
6.	Brožurky vydávané v MŠ
7.	Školní časopis

Je dobrým znamením, že z výsledků vyplývá, že ředitelky upřednostňují přímý kontakt s rodiči a až na třetím a dalších místech jsou to informace zprostředkované na nástěnkách a internetových stránkách.

Důležitý je však i názor rodičů. To znamená, zda informace o výchovně vzdělávacím směru MŠ rodiče zajímají a považují za důležité, je znát.

K tomuto srovnání byla v dotazníku položena rodičům otázka: **Znáte Školní vzdělávací program Vaší MŠ?** Dotazovaní rodiče odpovídají v 35% , že ŠVP MŠ znají a 35% spíše znají. Pouze 5% rodičů program nezná, 25% odpovídá váhavě (graf č.6).

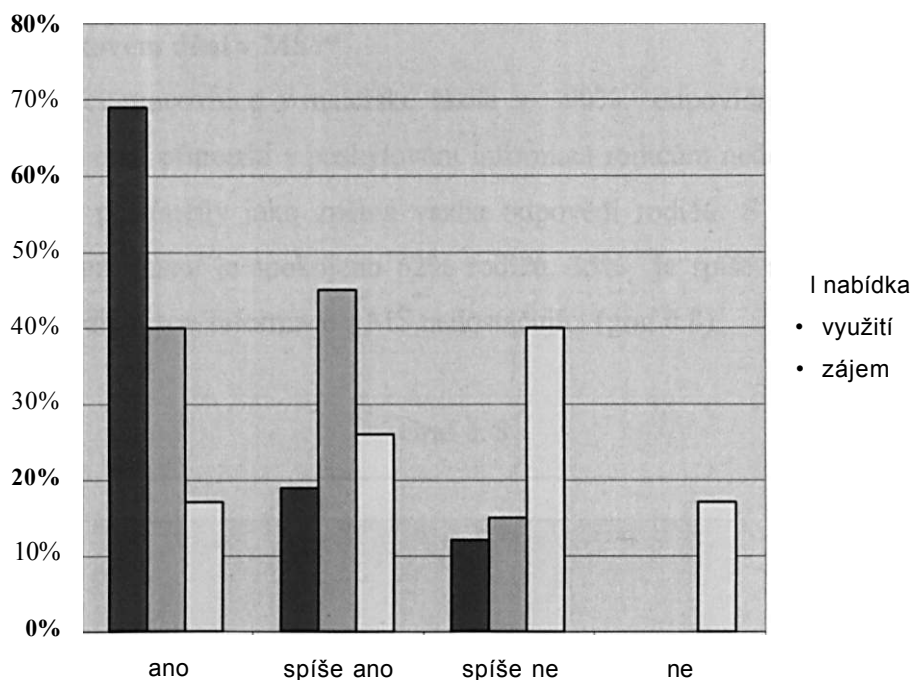
Grafč.6

4.4.6 Poradenská činnost v mateřské škole

V zájmu spolupráce v péči o dítě, jeho vzdělávání a zdravý rozvoj by měla být snaha pedagogických pracovníků odborně poskytovat pomoc rodičům v oblasti výchovy dítěte. Plní tím roli poradce a konzultanta. Může rodičům pomoci získat lepší představu o zvláštностech předškolního věku, poskytovat jim rady a být jim v mnohém nápomocny. Zda MŠ nabízí poradenskou pomoc, jaká je po ní ze strany rodičů poptávka a jak ji skutečně využívají, bylo také předmětem zkoumání (graf č.7). Z dotazovaných mateřských škol 69% poradenství poskytuje, 19% poskytuje v omezeném množství. Za nepřilíš důležité poradenství poskytovat to považuje 12% dotazovaných. Ačkoli zájem ze strany rodičů je malý, skutečnost, že nakonec v případě potřeby nabízené poradenství využívají, např. před zápisem do ZŠ, odpovídá 40% rodičů ano, 45% spíše ano.

Grafč. 10

Jakými způsoby je toto poradenství rodičům nabízeno? Ředitelky uvádějí, že rodičům poskytuje MŠ poradenskou činnost

1. zprostředkovaně:

- na nástěnkách odbornými články z tisku a literatury
- propagačními brožurami, zabývajícími se výchovou, vzděláváním a péčí o zdraví dětí
- využitím školní knihovny

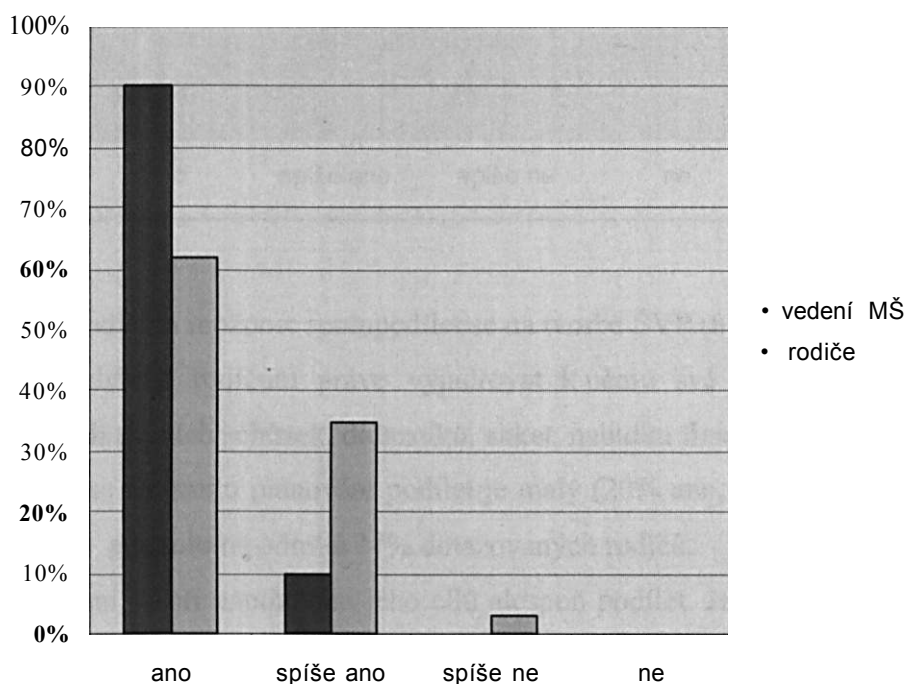
2. při formálních schůzkách

- s dětským psychologem
- **s pediatrem**
- **s klinickým logopedem**
- **besedy a přednášky s odborníky na téma zdraví a stravování**

Ke zmapování celkové úrovně a množství poskytovaných informací ve sledovaných MŠ, byla ředitelkám položena otázka: „**Myslíte si, že Vaše MŠ poskytuje rodičům dostatek informací o celkovém dění v MŠ?**“

Dotazované řídicí pracovnice v mateřské škole v 90% odpovídají ano, 10% ve své odpovědi - spíše ano, připouští v poskytování informací rodičům nedostatky. K porovnání těchto výsledků posloužily jako zpětná vazba odpovědi rodičů. S mírou a množstvím poskytovaných informací je spokojeno 62% rodičů, 35% je spíše spokojeno a pro 3% dotazovaných rodičů jsou informace z MŠ nedostačující (graf č.8).

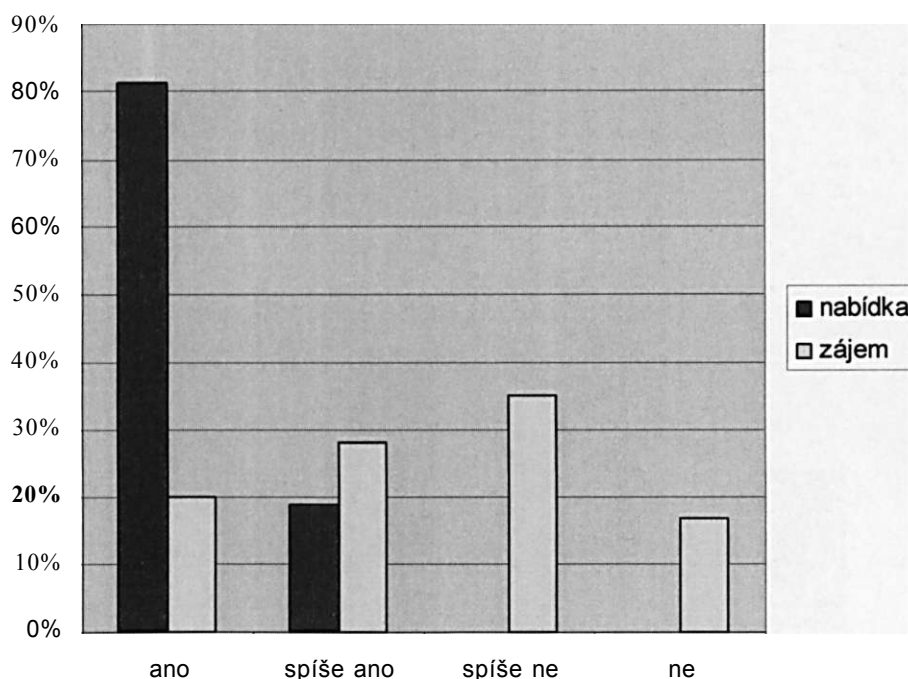
Graf č. 8

4.4.7 Zájem a spoluúčast

Díky informacím, které rodiče prostřednictvím mateřské školy získávají mají možnost uplatňovat svá práva. Je to právo podílet se na tvorbě a plánování vzdělávacího programu mateřské školy (graf č.9).

Grafč.9

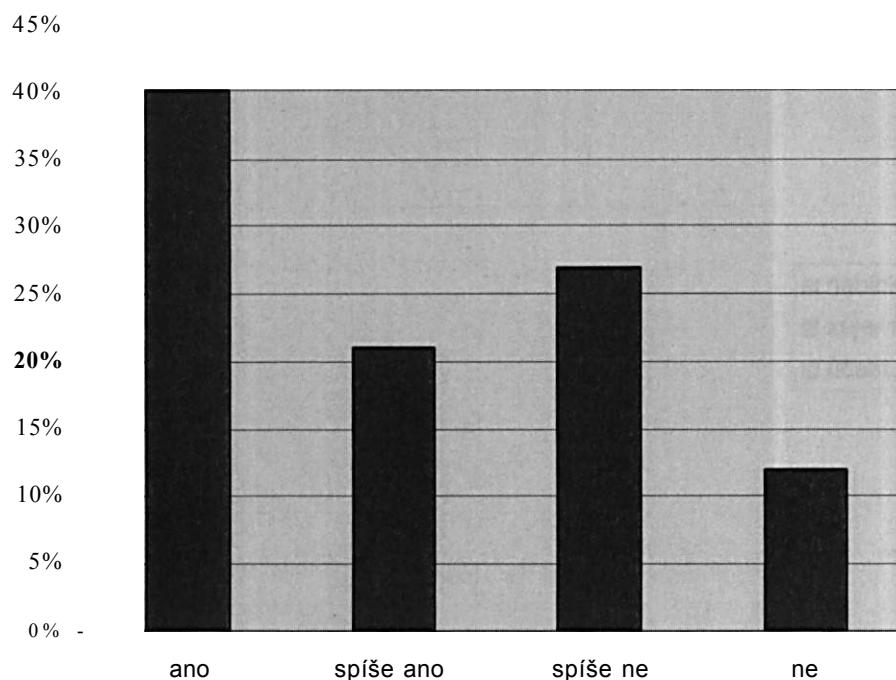

Mateřské školy rodičům možnost spolupodílet se na tvorbě ŠVP (81% ano, 19% spíše ano) nabízejí a ponechávají rodičům právo vyjadřovat k němu své připomínky. Využívají k tomu formálních třídních schůzek, dotazníků, anket, nabídku finanční spoluúčasti. Zájem ze strany rodičů se na tomto plánování podílet je malý (20% ano, 28% spíše ano). Zájem neprojevuje 35% a rezolutně odmítá 17% dotazovaných rodičů.

Přesto jsou ochotni se při naplňování jeho cílů alespoň podílet. Jedná se např. o přípravu pomůcek, doprovod na akce pořádané MŠ, účasti na soutěžích a pomoci při organizování akcí.

S narůstajícím věkem dětí se také mění zájem rodičů o výsledky dětí v oblasti vzdělávání v mateřské škole (graf č.10).

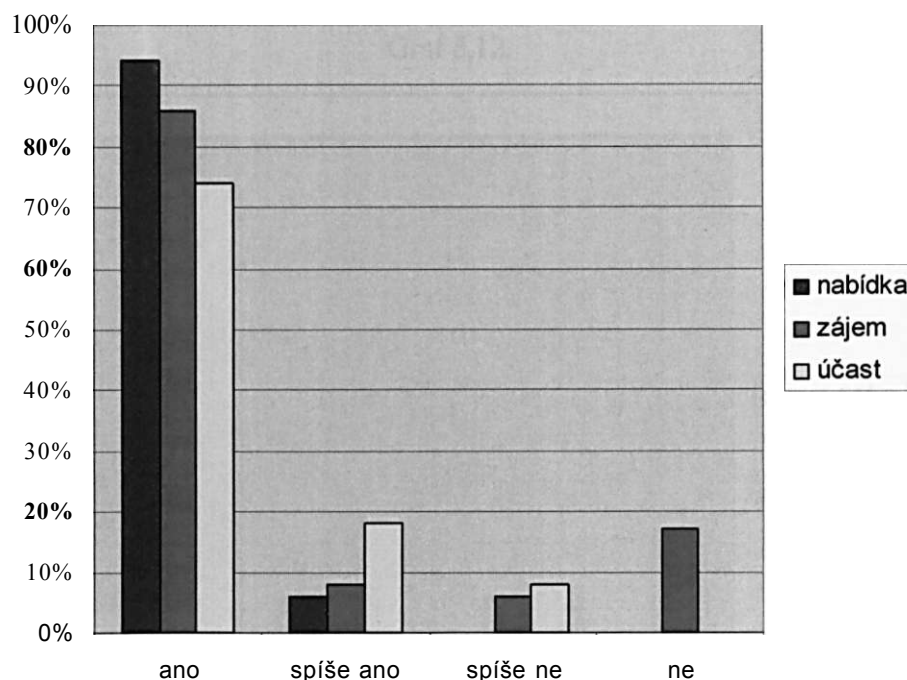
Grafč. 10

Výsledky grafu se dají vyložit i tak, že odpovídali rodiče dětí 3-6letých. U mladších 3letých dětí, zajímá rodiče především socializace a adaptace dítěte na mateřskou školu a čím více se blíží zápis do ZŠ, stoupá i zájem o výsledky ve vzdělávání jejich dítěte, školní zralost.

Velkým přínosem pro komunikaci rodiny a MŠ jsou společně pořádané akce pro děti a jejich rodiče. Jedná se většinou o neformální setkání, při kterých se obě strany mají možnost lépe poznat, komunikovat, porovnat. Mateřská škola prezentuje výsledky dětí a rodiče mají možnost je porovnat s výsledky a úrovní výsledků ostatních dětí. Otvírají ideální prostor škole a rodině, jak se více vzájemně poznat. Současně mají rodiče setkat se navzájem, podělit se o své poznatky a v mnoha případech vznikají i nová přátelství. Mateřské školy i rodiče tyto společné akce vítají a je o ně velký zájem (grafč.11).

Graf č. 10

V otevřené otázce o jaké společné aktivity se jedná, uvádějí nejčastěji ve své nabídce řídicí pracovníci mateřské školy:

- Slavnosti a besídky
- Divadelní představení
- Výtvarné dílny a výstavy
- Karnevaly
- Sportovní odpoledne
- Výlety a Ozdravné pobyty

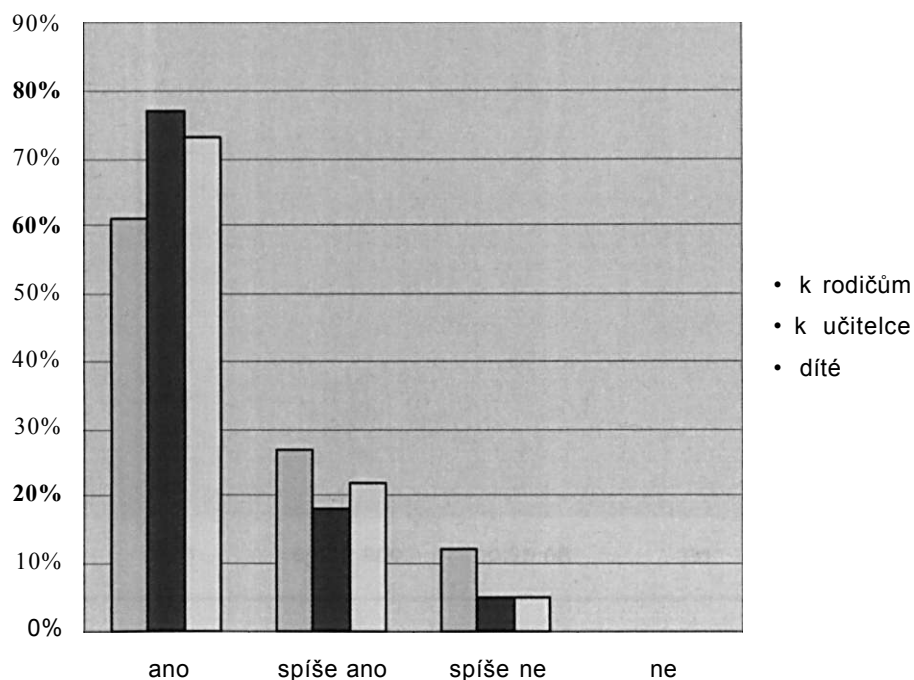
Účast rodičů na těchto akcích bývá velmi vysoká (74%).

4.4.8 Vzájemná důvěra

Účastí rodičů ve výchovně vzdělávacím procesu získávají rodiče více informací o světě jejich dítěte. Při konzultacích s učitelkou se seznamují s metodami jejich práce, mohou vyjádřit své připomínky. Vzniká atmosféra důvěry a vzájemné úcty. U dotazovaných mateřských škol je tento stupeň vysoký (graf č. 12). Důvěru v učitelku (ředitelku) rodiče

vyslovují především na základě toho, jak jim důvěřují jejich děti. O něco skeptičtější je však důvěra pedagogů v rodičovskou veřejnost.

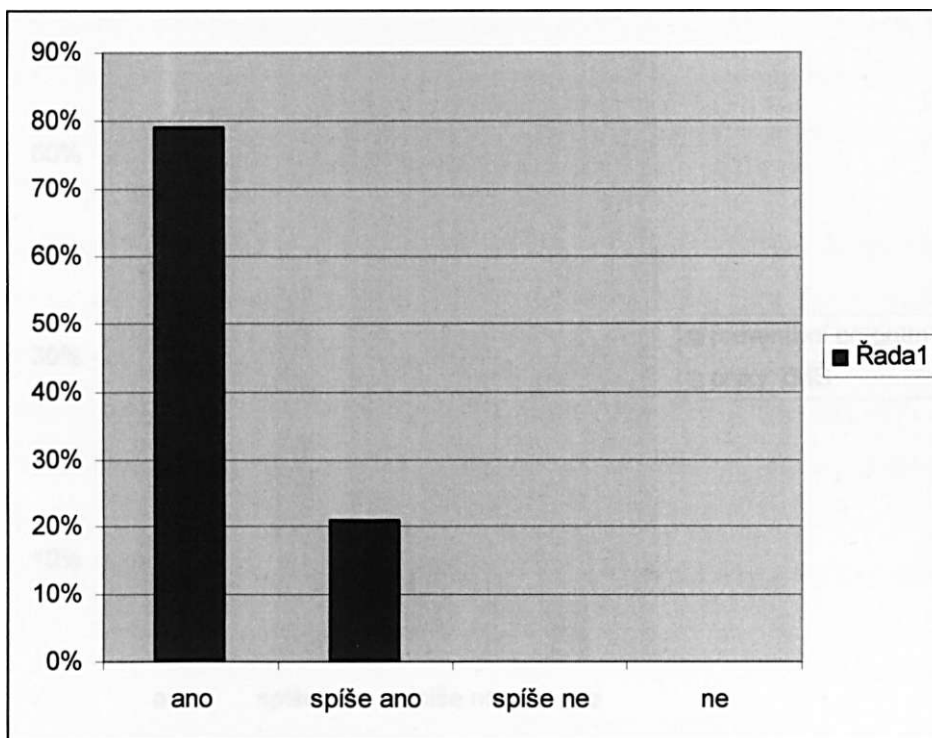
Graf č. 12

4.4.9 Prevence a preventivní působení

Součástí výchovně vzdělávacího působení na děti v mateřské škole je i primární prevence závislostí. O tom, že je pedagogy považována za důležitou a nutnou, svědčí i výsledek dotazníkového šetření u ředitelk MŠ (graf č.13). Celých 79% je přesvědčeno o nutnosti tohoto působení, 21% se k odpovědi přiklání.

Grafč. 10

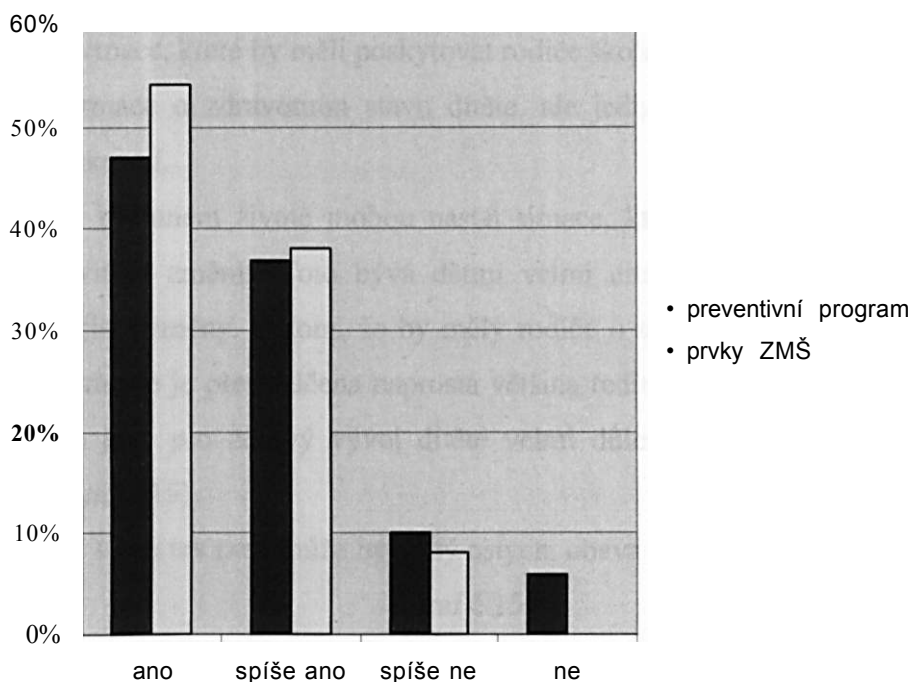

Prevence závislostí a její cíle by měly by být jasně obsaženy v Minimálním preventivním programu, který by si měla mateřská škola vypracovat jako součást Školního vzdělávacího programu. Obsah programu by měl vycházet z konkrétních podmínek školy. S jeho záměry a obsahem by měli být seznámeni rodiče.

Ze závěrečné práce již vyplynulo, že prevence závislostí předškolních dětí je v mateřské škole založena na širším kontextu podpory zdraví (viz. kapitola Prevence závislostí v MŠ). Skutečnost, zda každá dotazovaná mateřská škola tento program má a zda obsahuje prvky Zdravé MŠ byla také předmětem zkoumání (graf č.14). Vlastní preventivní program má vypracovaný 47%, 37% spíše ano. Zbývajících 10% ne a 6% spíše ne.

Ve svém Školní vzdělávacím programu uplatňuje 54% dotazovaných ředitelek prvky Zdravé MŠ, spíše ano 38%.

Grafč. 10

Smyslem této otázky nebylo zjistit, zda je mateřská škola součástí modelového programu Zdravá mateřská škola, ale zda její program zná a zda při tvorbě SVP těchto prvků využívá. Z toho může vyplývat i nepochopení smyslu položené otázky a výsledek hodnocení, kdy variantu spíše ne volí 8% dotazovaných.

V otevřené otázce dotazované ředitelky uvádějí prvky Zdravé MŠ, vedoucí ke zdravému způsobu života předškolních dětí. Mezi nejčastěji uplatňované patří v dotazovaných mateřských školách:

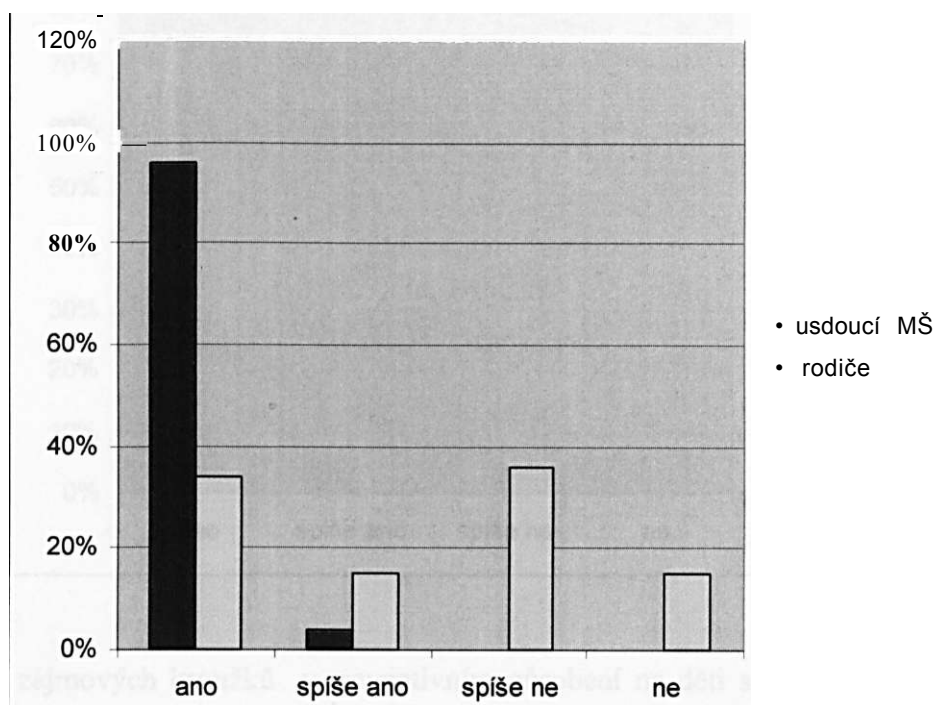
- Pružný režim dne
- Podnětné a věcné prostředí
- Spontánní hra
- Význam zdraví a péče o zdraví
- Respekt k přirozeným lidským potřebám
- Rozvoj komunikace a spolupráce s partnery
- Zdravá výživa
- Zdravý životní styl
- Dostatek pohybových aktivit

Pro všestranně se vyvíjející spolupráci s rodinou je stěžejní oboustranná informovanost.. Jedná se najednou straně o informace, které mateřská škola poskytuje rodičům, ale stejnou váhu mají i informace, které by měli poskytovat rodiče škole. Za samozřejmé lze považovat informace o zdravotním stavu dítěte, ale jedná se o informace, pocházející z rodinného soukromí.

V každodenním rodinném životě mohou nastat situace, které mohou fungování a vývoj rodiny pozastavit či změnit. Toto bývá dětmi velmi citelně chápáno a mohou v jeho chování nastat jisté změny. O tom, že by měly rodiče o těchto situacích mateřské škole poskytovat informace je přesvědčena naprostá většina ředitelek (96% ano, 4% spíše ano). Tyto informace jsou pro zdravý vývoj dítěte velmi důležité a mohou ovlivňovat jeho zdravý vývoj (graf č.15).

Důvodem, proč tomu tak není může být jistý ostych, obava nebo nechuť se svěřit..

Graf č. 15

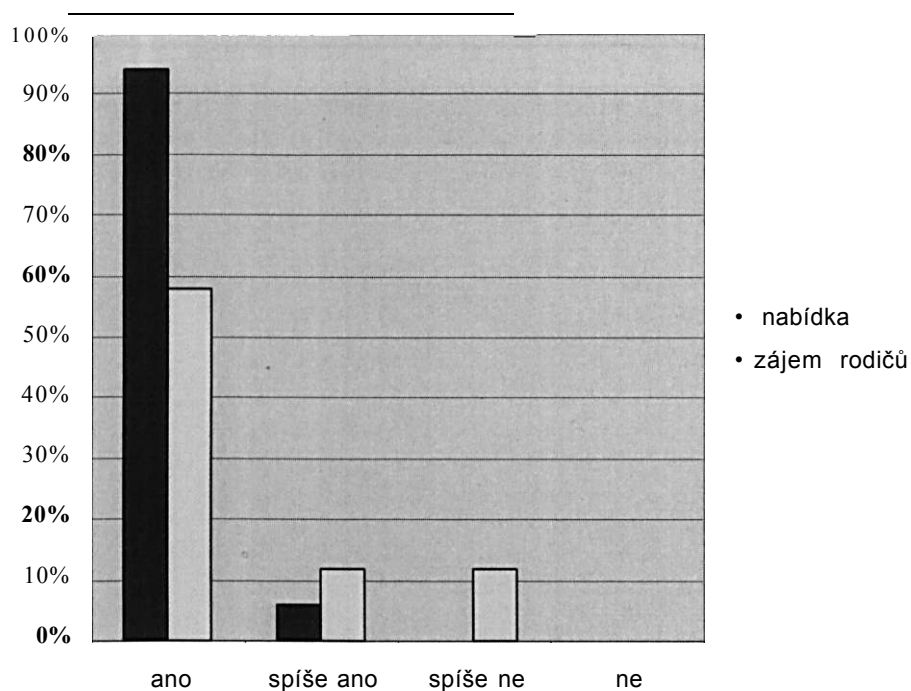
V mnoha případech však může včasná informace učitelce pomoci pochopit, co je důvodem změn v chování dítěte. V případě rodinných krizí nebo dlouhodobé dysfunkce rodiny může mateřská škola poskytnout dítěti pocit jistoty, klidu a pohody.

Důležitou roli v preventivním působení na děti je i využití volného času. Mateřské školy v rámci svého působení nabízejí různé zájmové kroužky. Nejčastěji se jedná o kroužky:

- Jazykové
- Sportovní - plavání, atletika, sportovní hry
- Taneční, hudební, výtvarné a dramatické

Nabídka zájmových kroužků pokrývá poptávku rodičů. O tom svědčí i výsledky grafu (č.16). Kapacity takových kroužků bývají omezené počtem a věkem dětí.

Graf č. 16

Význam zájmových kroužků v preventivním působení na děti spočívá ve smysluplném využívání volného času. Rodiče tuto nabídku vítají, protože jim vzhledem k jejich časové vytíženosti pomáhá naplňovat volný čas jejich dětí. Současně se v nich posiluje dětské sebevědomí a rozvíjejí přirozený talent dětí.

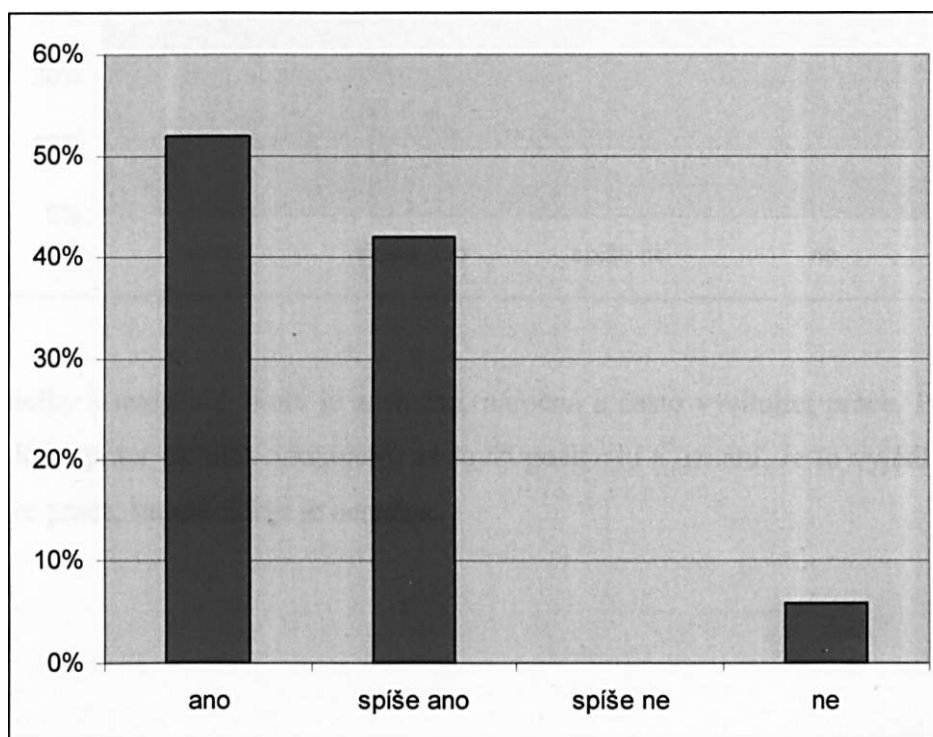
4.4.10 Očekávání rodičů a spokojenost

Při naplňování výchovně vzdělávací činnosti je důležitá zpětná vazba. Platí to i v oblasti spolupráce MŠ a rodiny. V mateřských školách k tomu slouží nejenom komunikace na třídách a třídních schůzkách, ale stále častěji se ředitelky uchylují k různým anketám a dotazníkům, ve kterých mohou rodiče vyjádřit své připomínky, návrhy a náměty k činnosti školy.

Důležité je, aby na ně v dostatečné míře dokázala mateřská škola reagovat.

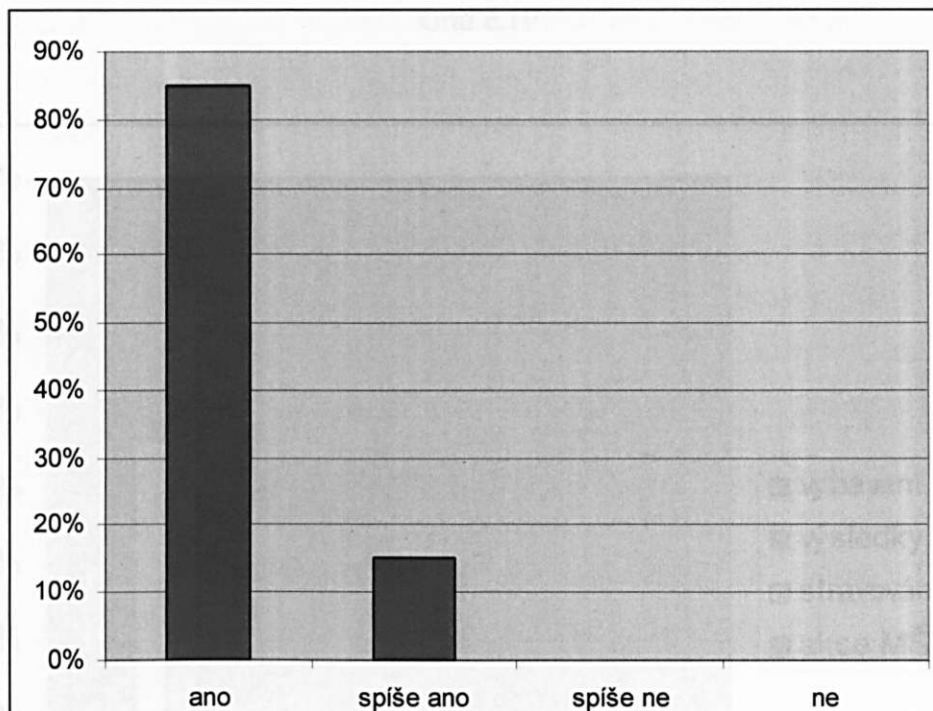
Dotazovaní rodiče jsou z 52% spokojeni, 42% spíše spokojeni, s reakcí MŠ na své připomínky (graf č. 17). Pouze 6% rodičů si je přesvědčeno, že MŠ jejich připomínky neakceptuje.

Graf č. 17

Svou spokojenost s činností MŠ dokáží rodiče ocenit, vyjádřit pochvalu (graf č.18).

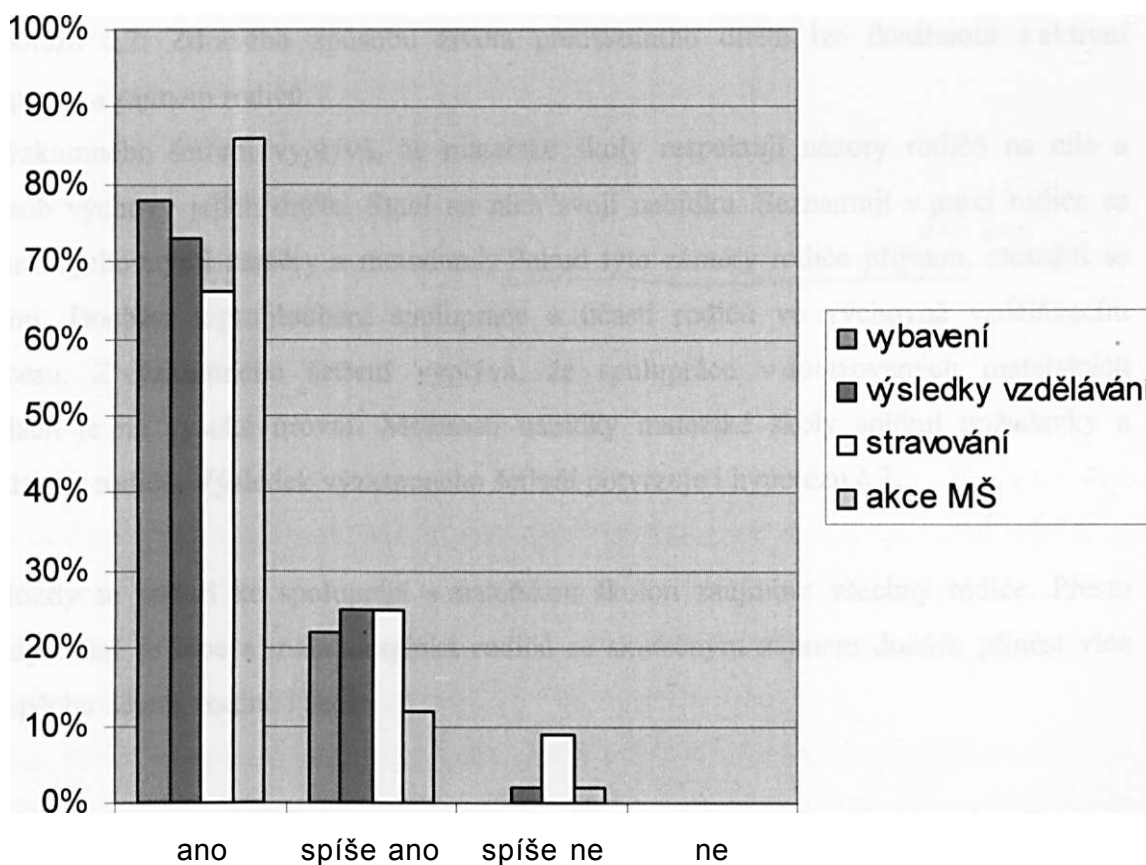
Graf č.18

Práce učitelky v mateřské škole je záslužná, náročná a často vysilující práce. Pokud jsou rodiče a děti s prací učitelek spokojeni, zaslouží pochvalu a uznání. Je to vyjádření úcty a vyznání, že práce, kterou dělají je oceněna.

Celková spokojenost rodičů s materiálním vybavením, výsledky vzdělávání dítěte, úrovní stravování, pořádáním kulturních akcí(graf č. 19)

Graf č. 19

Z uvedených výsledků vyplývá, že spokojenost rodičů je vysoká. Dotazované mateřské školy splňují očekávání rodičů.

5. Ověření hypotéz

Hypotéza č.1: Důvěra mezi školou a rodiči je ovlivňována oboustrannou komunikací a informovaností.

Výsledky výzkumů potvrzují hypotézu č.1. Dostatečné množství informací a oboustranná komunikace mezi mateřskou školou a rodinou pomáhají k prohlubování vzájemné důvěry. Vedením mateřské školy jsou rodiče žádáni o pomoc, názor nebo konstruktivní návrhy na

řešení některých problémů školy. Tato komunikace slouží jako zpětná vazba. Vzniká prostor pro vedení mateřské školy zjistit, co dělat lépe a na co se ve svých aktivitách zaměřit.

Rodiče získávají informace o činnosti a dění v mateřské škole. Zajímají se o cíle ve výchovně vzdělávacím působení a mají možnost pravidelně konzultovat výsledky vzdělávání dětí.

Hypotéza č.2: Zdravého způsobu života předškolního dítěte lze dosáhnout s aktivní podporou a zájmem rodičů.

Z výzkumného šetření vyplývá, že mateřské školy respektují názory rodičů na cíle a způsob výchovy jejich dítěte. Staví na nich svoji nabídku. Seznamují v praxi rodiče se svými výchovnými záměry a metodami. Pokud tyto záměry rodiče přijmou, ztotožní se s nimi. Dochází k prohloubení spolupráce a účasti rodičů ve výchovně vzdělávacím procesu. Z výzkumného šetření vyplývá, že spolupráce v dotazovaných mateřských školách je na vysoké úrovni. Možnosti nabídky mateřské školy splňují požadavky a představy rodičů. Výsledek výzkumného šetření potvrzuje i hypotézu č.2.

Málokdy se podaří ke spolupráci s mateřskou školou zaujmout všechny rodiče. Přesto někdy méně je lépe a malá skupinka rodičů se skutečným zájmem dokáže přinést více prospěchu dětem, rodině i škole.

6. Závěr

Předškolní děti potřebují především důvěru ve vlastní síly a schopnosti. Potřebují tento pocit, aby věděly, že jsou milovány a mají místo v budoucím světě.

Prvořadou úlohu při jejich výchově a vzdělávání hraje rodina. Dobrá mateřská škola tuto úlohu doplňuje a nabízí i mimoškolní aktivity, které toto působení zpestřují.

Mateřská škola má s rodinou mnohé společné. V něčem se doplňují, ale i podmiňují. Nedají se však zaměnit. Dobrá prevence v rodině je násobena prevencí v mateřské škole. Selhává-li však jedna, o to slabší je účinek druhé.

Účinná spolupráce mateřské školy a rodiny pomáhá vytvářet zdravý základ dětské osobnosti, který je důležitý pro jeho budoucí rozvoj.

Z prostudovaných materiálů k problematice preventivního působení na předškolní dítě a z výsledků výzkumného šetření úrovně spolupráce rodiny a mateřské školy, by bylo možné sestavit deset nejdůležitějších zásad společného výchovného působení na dítě.

Desatero zásad pro zdravý způsob života předškolního dítěte

1. Dodávat dítěti pocit **sebedůvěry**.
2. Věnovat dítěti hodně **pozornosti**.
3. Zajistit, aby byly uspokojovány jeho **potřeby**.
4. **Důvěřovat** dítěti.
5. Projevovat dítěti svůj **zájem**.
6. Hledat **silné stránky** dítěte.
7. Nesnižovat jeho **důstojnost**.
8. Oceňovat **úspěchy**.
9. **Nepřeceňovat** jeho možnosti.
10. Dopřát dítěti **dostatek pohybu**.

Kdo se chce v budoucnu v naší společnosti něco dokázat, musí se umět prosadit. Dítě musí být proto silné, aby se mohlo v případě nutnosti prosadit vůči ostatním a být samo sebou. Potřebuje sebevědomí, sebejistotu a odolnost, aby nerezignovalo při prvním neúspěchu. Potřebuje odvalu opakovaně říkat - NE.

Drogy, násilí, sexuální zneužívání a pornografie, poruchy přijímání potravy a závislost na legálních drogách, je seznam nebezpečí, se kterým může být konfrontováno. Současná situace nás vede k přesvědčení, že se do budoucna tento seznam možných nebezpečí nezkrátí. Objeví se možná i nová rizika, o kterých se ještě dnes nic neví.

Proti ohrožení všeho druhu může dítěti posloužit síla osobnosti. Jen silné dítě totiž nepotřebuje náhražkové uspokojení, ani projev agresivity a útěk z reality.

Čím větší rozsah bude prevence závislostí mít, tím větší je naděje, že sníží počet rizikových faktorů nebo alespoň omezí natolik, že nevyústí v riziko drogové závislosti.

Nejúčinnější a nejlevnější prevencí všech vlivů, které poškozují zdraví a neposilují odolnost těla a ducha, je dobrá výchova dětí v rodině a ve škole.

Seznam použité literatury:

- Černíková, V. *Sociální znevýhodnění a jeho důsledky pro vychovávaného jedince nejen na trhu práce* [online], [cit. 2008-02-19].
Dostupné na WWW:
http://www.ped.muni.cz/wsedu/mu/EQUAL/sborniky/EQ1/text/Cernikova_cz.htm
- Havlíková L. a kol.: *Zdravá mateřská škola*, Portál 1995
- Havlíková L., Vencálková E., Havlová J., Lacinová I., Petrasová N., Šprachtová L. a kol.: *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*, Portál 2000
- Helus Z.: *Sociální psychologie pro učitele*, Praha, Karolinum 1991
- Heřmanová, A. *Drogová prevence* [online], [cit. 1999-07-02].
Dostupné na WWW: http://knihovna.adam.cz/drogy99/prev_cr.htm
- Kunertová O. *Jak čelit drogám* [online], [cit.2000-11-01].Dostupné na WWW:
<http://www.rodina.cz/clanek1060.htm>
- Matějček Z. *Co děti nejvíc potřebují*, Portál 1995
- Murphyová-Wittová M., Stamentrová-Brandtová P., *Připravte dítě do života*, Grada Publishing.a.s. 2007, ISBN 978-80-247-2082-1
- Platinová A., *Vstup do světa jiných lidí*, Informatorium 3-8, Portál 6/2007
- RVP pro předškolní vzdělávání*, VÚP 2004, ISBN 80-87000-00-5
- Světlík J., *Marketingové řízení školy*, ASPI, a.s. 2006, ISBN 80-7357-176-5
- Šímanovský Z., Mertin V.,: *Hry pomáhají s problémy*, Portál 2000
- Školní preventivní program pro mateřské školy a školská zařízení*, MŠMT 2001
- Šmeralová E., *Mateřská škola očima rodičů*, Informatorium 3-8, Portál 5/2005

Seznam příloh:

Školní vzdělávací program - vzor

Minimální preventivní program - vzor

Dotazníky pro vedoucí pracovníky MŠ - vzor

Dotazníky pro rodiče - vzor

Příloha č.1

Školní vzdělávací program Mateřská škola

Školní rok:

Projekt: „DEN PRO TEBE“

Předškolní věk je rozhodujícím obdobím pro získávání návyků, způsobů chování, základů životního stylu a celého života. Tímto projektem lze přispět k tomu, aby období předškolního věku bylo prožito zdravě a radostně.

Snahou je dosáhnout toho, aby se děti učily nejen brát, ale i dávat.

Zařazováním vyvážených činností (řízených i neřízených) se budou učitelky snažit, aby děti měly smysl pro kamarádství, součinnost, aby si zdokonalovaly dovednost, aby přemýšlely a uměly vyvodit vlastní (správný) názor.

Celý ŠVP je sestaven tak, aby každý den děti získaly pocit, že je to den právě pro ně. Aby den, který je vybraný jako ústřední (např. Den pro pohlázení, Den pro Tvé zdraví,...) se nestal pouze dnem, ale týdnem a nakonec celým školním rokem.

Činnosti, které budou dětem nabízeny, budou směřovat ke kladným vztahům mezi dětmi, k péči o vlastní zdraví, ke zručnosti, k samostatnému myšlení, vyjadřování a na závěr - k pocitu dítěte, že MŠ opouští bez obav, že „učení“ v 1. třídě ZŠ nezvládne.

Robert Fulghum:

„Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské škole.“

- O všechno se rozděl
- Hraj fér
- Nikomu neubližuj
- Vracej věci tam, kde j si je našel
- Neber nic, co ti nepatří
- Když někomu ublížíš, řekni „promiň“
- Dbej o své zdraví

- Žij vyrovnaně - trochu se uč a přemýšlej, každý den trochu maluj, kresli, zpívej a tancuj, hraj si a pracuj...
- Když vyrazíš do světa, dávej pozor kolem sebe, nezůstávej sám

Záměry MŠ při plnění projektu:

1. Naplňovat Školní vzdělávací program na základě dobré znalosti Rámcového programu pro předškolní vzdělávání. V tomto duchu myslet a tvořit, realizovat s dětmi záměry.
2. V duchu projektu každodenně zajišťovat všestranný a vyvážený rozvoj dětské osobnosti. Rozvíjet osobnost optimálním způsobem, zaměřit se na kladné lidské vlastnosti.
3. Každá učitelka bude vycházet ze znalostí psychiky dětí, bude rozvíjet v jednotlivých dětech to, v čem vyniká, co má rádo, bude mít na zřeteli odlišnost dětí a to, že ne všechny děti dojdou ve svém vývoji ke stejnému cíli.
4. Dávat dětem prostor k seberealizaci a umožnit jim projevit vlastní názory.
5. Pracovat s dětmi tak, aby samo dítě mělo zájem o vzdělání, aniž by poznalo, že se něčemu novému učí. Učení musí vycházet ze hry, hra - pohádka bude sloužit jako cesta k poznání.
6. Prožitek dítěte bude vždy prvořadý, důležitější než nové poznatky.
7. Cíle vzdělávacího programu budou stanoveny na třídě tak, aby učitelce vyhovovaly, aby měla možnost uplatnit svou fantazii a tvořivost, aby vlastní stanovené záměry byly přehledné a zajímavé pro děti, odpovídaly věku dítěte a charakteru třídy.
8. Respektovat věkové zvláštnosti dítěte při plnění myšlenek projektu, nepřeceňovat, ale ani nepodceňovat myšlení dítěte.

Hlavní cíle při plnění Projektu MŠ „**Den pro Tebe...**“ jsou:

- Položit základy kladných vlastností člověka, protože člověk se má formovat v tom nejtěplejším věku a čím jiným, nežli hrou, která v dospělosti nese název „život“.
- Přiměřenou formou se zabývat vším, co souvisí se životem v MŠ, v našem městě, v naší zemi, na naší planetě.
- Preventivně působit na děti ve smyslu rozlišení: „Co mi prospívá, co mi škodí“.

Formy naplňování cílů projektu:

1. **Motivace** - vzbudit zájem, naladit děti na to, co je ve hře čeká
2. **Prostředí** - volit tématické bloky s ohledem na to, co budeme dětem předkládat (v přírodě, ve třídě, na zahradě, u jezera, na podzim, v zimě, na jaře, v létě, ve škole v přírodě,...) a vytvořením vhodných hracích koutů
3. **Legenda - příběh** - předčítání legendy nebo příběhu - pověsti, báje, ale i vymyšlené příběhy, dbát na dramatičnost přednesu.
4. **Scénka (dramatizace)** - s možností napětí, různé zápletky, využití hlavního hrdiny jako kladného - záporného příkladu, event. filmové ukázky, videa
5. **Verbální projev** - využití slovního projevu - uč., dítě
6. **Hudba a zvuky** - další druh motivace, využití intimnějšího prostředí, navození atmosféry
7. **Výtvarný projev** - využít citových momentů k výtvarnému ztvárnění

Individuální aspekty:

Na co se nesmí zapomínat: - citový prožitek dítěte

- pestrost pomůcky, varianty, cíl, věk dětí, BEZPEČNOST!

JAK SE V PROJEKTU ORIENTOVAT?

Základní orientace - podle ročního období vybírat téma, respektovat dny mimořádné a zařazovat do Třídních vzdělávacích programů (dále jen TVP).

Základní témata jsou rozděleny do menších tématických celků, které bude učitelka v TVP s tvořivostí a fantazií rozvíjet a dbát při tom na věkové a individuální zvláštnosti dětí.

„DEN PRO POHLAZENÍ“ - využívání her, které upevňují vztahy mezi dětmi, citově zaměřená témata.

Příklady využití:

literatura - „150 her pro utváření osobnosti“,

Spolupráce s rodiči: zařadit „Den pohlázení“ (lásky), závěsné srdíčko, den v MŠ lze zvýraznit barvou oblečení

„DEN PRO ZRUČNÉ RUČÍČKY“ - rozvoj zručnosti při vytváření předmětů z papíru, kamínků, mušliček,...(mušle a kamínky- prázdninové vzpomínky)

příklady využití:

literatura - „Výtvarné nápady“, Portál

„DEN PRO TVÉ ZDRAVÍ“ - zařazovat hry typu - Na lékaře, Mýdlo a voda, o uvědomování si vlastního těla, o významu ovoce. U starších dětí - prevence závislostí.

Zařadit Den plný ovoce - závěsné jablíčko (hruška).

Spolupráce s rodiči: přinést praktické ukázky ovoce, den lze zvýraznit barvou oblečení.

„DEN SNĚHOVÝCH VLOČEK“ - zařazovat zimní tematiku - ptáci, zvířátka, počasí, zimní sporty, pohybové hry se zimní tematikou

„DEN PRO TVOU JEDLIČKU“ - zařazovat vánoční tematiku, pohádku o Ježíškovi, výtvarné činnosti - dárky, výzdoba, dramatizace, zpěv, recitace- nácvik vystoupení pro rodiče.

Den besídky je DNEM PRO MNE

„DEN PRO TVÉ ZDRAVÍ“ - zařazovat- vyprávění o vlastním těle, nemocích z nachlazení, příčiny, opatření, hry Na lékaře,....

Pokusy - led, voda...

Zařadit Medový den v MŠ - práce a život včelíčky, med v jídelníčku, závěsná „včelka“.

Spolupráce s rodiči: odpolední výtvarná dílna - zdobení perníčků,

Lze doplnit barevným oblečením, zařadit

masopustní rej tématický karneval: „Broučci z naší školky“

DEN PLNÝ KYTIČEK - zařadit „Vítání jara“, vše, co patří k jarní přírodě, nácvik básniček, písní, pohádek a povídek s jarní tematikou. Zařadit Den kytíček. Motivace závěsná kytička.

Spolupráce s rodiči: den lze doplnit barevným oblečením, přinést rozkvetlou větvíčku, vajíčka na zdobení, jarní brigáda na školní zahradě.

„DEN PRO MOU MAMINKU“ - zařazovat téma o rodině, tatínkovi, mamince, jejich práci. Příprava na Svátek matek. Ve výtvarných činnostech výroba - dárku pro maminku. Zařadit DEN S VAŘEČKOU V RUCE - praktické činnosti - příprava jídla, čistota při práci.

Spolupráce s rodiči: lze doplnit přinesenou vařečkou, zástěrkou, ...
Oslava Dne matek - zahradní slavnost.

„ DEN PRO MÉHO MAZLÍČKA“ - téma o domácích zvířatech, mláďatech, o exotických zvířatech.
Zařadit DEN PRO MÉHO PLYŠÁČKA
Děti si mohou přinést hračku z domova - společná výstavka.

„ DEN PRO SLUNÍČKO“ - lze zařadit téma o počasí, přírodních jevech, o hmyzu.
Sluníčko „pomáhá i škodí“.
Zařadit SLUNÍČKOVÝ DEN.

Spolupráce s rodiči: vyrobit závěsné sluníčko, lze doplnit barevným oblečením.

DEN PRO CESTOVÁNÍ - zařazovat témata o dopravních prostředcích i méně obvyklých, o životě v exotických krajích, dovolené, výlet.
Spolupráce s rodiči: společný výlet

„DEN PRO TVÉ ZDRAVÍ“ - zařazovat otužování, hry s vodou. Upozorňovat na letní nebezpečí (o prázdninách). U starších dětí - prevence závislostí (nebezpečné rostliny, plody, houby,...)

Přáním pedagogů, při plnění ŠVP „Den pro Tebe“ je, aby dokázaly proniknout do srdíčka dítěte, získat ho pro danou činnost, ale hlavně mu rozumět. Děti jsou ve výchovném procesu vždy na prvním místě, což vyjadřuje i název ŠVP: **„DEN PRO TEBE...“**.

Minimální preventivní program

Mateřská škola je místo, kde většina předškolních dětí poprvé vstupuje do širšího společenství dětí a dospělých. Je to prostředí, kde jsou rozvíjeny jejich dovednosti, schopnosti a zájmy, ale i utvářeny návyky, které budou děti využívat nejenom v mateřské škole, ale i v dalších letech svého života.

Preventivní působení ve spojení s cíli ŠVP „Den pro tebe“ by mělo sloužit k naplnění těchto cílů:

- vytvořit atmosféru pro zdravé kamarádké vztahy (vzájemná pomoc)
- vyváženou činností cvičit všechny smysly
- rozvíjet motoriku dítěte, prolínat ji s psychikou
- orientace na problematiku toho, co je zdravé a co ne
- uvedení do světa lidí - přirozenou formou, nebezpečí při navazování kontaktu s cizími lidmi
- péče o zdraví a jeho ochrana
- starší děti - prevence závislostí (skrytá nebezpečí okolního světa - zápalky, ostré předměty, alkoholické nápoje, cigarety,...)

Dostatek pohybu a zdravá výživa jsou podstatné faktory, které ovlivňují zdravý vývoj a růst dítěte. Proto výchova ke zdraví, správnému životnímu stylu je v tomto věku neopominutelná.

Způsoby naplňování výchovných cílů:

1. Zdravý pohyb

Dostatek denních pohybových aktivit řízených i spontánních - ranní cvičení, tělovýchovné chvíle, spontánní pohybové hry, pobyt venku, pravidelné větrání, otužování vodou, vzduchem a sluncem. S tímto úzce souvisí prevence a předcházení úrazovosti ve třídě i při pobytu venku.

2. Zdravá výživa

Zdravá a pestrá skladba jídelníčku, význam zdravé výživy pro život člověka, správné zacházení s potravinami (zhodnocování potravin) a dostatečný pitný režim.

3. Hygienické návyky

Význam hygieny pro zdraví člověka, prevence nemocnosti - přírodní vitamíny (omyté ovoce a zelenina), zubní prevence.

4. Učit slovy, vychovávat příkladem

Dostatečně s dětmi **hovořit** a **nepodceňovat** jejich věk. **Přiměřeně** děti **zaměstnávat**, aby neměly pocit nudy a neměly příležitost zabývat se zkoumáním nevhodných předmětů a jevů.

5. Spolupráce s rodinou

Spolupráci s rodinou v oblasti výchovy dítěte ke zdravému životnímu stylu, upevňování zdraví, upevňování kladných vzájemných vztahů mezi dětmi.

Vytvářet pouto mezi dítětem a učitelkou, dítětem a rodičem. Dát dítěti možnost opřít se o tento vztah, pomáhat mu radou, pěstovat důvěru v dospělou osobu.

Důležité a nutné je respektování věkových a osobních zvláštností, včasné odhalení poruch psychosociálního vývoje či jiných postižení dětí, všimnout si rodinného zázemí dětí, zjišťovat vzájemné vztahy v rodině, způsob rodinného soužití, vliv rodiny na dítě,...

Dětský organismus je vůči alkoholu a drogám velmi citlivý a zranitelný. Proto je nutno v tomto smyslu působit i na rodiče - využívat různých příležitostí pohovořit individuálně s rodiči, provádět osvětu při schůzkách, poskytovat letáčky v oblasti zdraví a prevence.

Cíl výchovně vzdělávací koncepce:

- Rodiče a jejich péče věnovaná dítěti (dostatek času na dítě)
- Citové vazby v rodině (přísnost, vzájemná důvěra, včasná rada a podpora v nesnázích)
- Neúplná rodina (rizika péče jednoho rodiče)
- Vliv alkoholu a drog na organismus dětí.

Vhodnou prevencí je zajištění a organizování dalších mimoškolních aktivit, nabídka zájmových kroužků v mateřské škole.

Příloha č.3

Dotazník pro ředitele/ky

	FUNKCE	POČET TŘÍD
	Ředitel/ka školy	
	Ředitel/ka sloučených MŠ	
	Vedoucí učitelka	
	Zástupkyně ředitelky	
	Jiný název:	

Pohlaví	
☐	žena
☐	muž

Právní subjektivita:

Délka praxe (ve funkci ředitelky):

Ukončené vzdělání:

☐	5 - 10 let	☐	1 - 5 let	☐	SŠ
☐	10 a více	☐	6 - 10 let	☐	v š
☐		☐	11 - 15 let	☐	VŠ bakalářsk
☐		☐	16 a více	☐	v š magisterské

Č.	Otázka	ano	spíše ano	spíše ne	ne
1.	Považujete klima ve Vaší MŠ za příznivé?				
2.	Jste spokojeni s přístupem rodičů k Vám, jako pedagogovi?				
3.	Považujete rodiče za důležité partnery Vaší MŠ?				
4.	Myslíte si, že rodičům poskytnete dostatek informací o dění ve Vaší MŠ?				
5.	Je součástí Vašeho ŠVP minimální program prevence závislostí?				
6.	Uplatňujete ve svém ŠVP prvky Zdravé MŠ? Když ano, uveďte jaké ?				
7.	Myslíte si, že v oblasti preventivního působení na děti je spolupráce s rodinou důležitá?				
8.	Jakým způsobem seznamuje rodiče se ŠVP a TVP ve Vaší MŠ?				
9.	Využívají rodiče možnosti vyjadřovat se ke ŠVP a TVP ve Vaší MŠ?				

10.	Nabízíte rodičům dostatek možností spolupodílet se a vyjadřovat své připomínky a návrhy k tomuto programu?				
	Když ano, uveďte jak ?				
11.	Máte vyhrazen pravidelný čas pro nerušenou komunikaci s rodiči / konzultační hodiny?				
12.	Zajímají se rodiče o výsledky vzdělávání svých dětí?				
13.	Nabízíte rodičům informace z oblasti výchovného působení na děti? (brožurky, zdravotní a preventivní programy, besedy s psychologem, logopedem,...)				
	Když ano, uveďte jaké ?				
14.	Využívají rodiče této nabídky?				
15.	Svěřují se Vám rodiče s rodinnými problémy? (odloučení, rozchod či rozvod partnerů, nemoc nebo úmrtí v rodině, ztráta zaměstnání,...)				
16.	Považujete tyto informace ve svém působení na dítě za důležité?				
17.	Řešíte často konflikty s rodiči?				
	Jaké nejčastěji:				
18.	Pořádá Vaše MŠ společné akce pro děti a rodiče?				
	Když ano, uveďte jaké ?				
19.	Mají o tyto akce rodiče zájem a zúčastňují se jich?				
20.	Nabízíte ve Vaší MŠ zájmové kroužky pro děti?				
	Pokud ano, uveďte jaké?				
21.	Jste spokojena s úrovní spolupráce Vaší MŠ a rodiny?				

Příloha č. 4

Dotazník pro rodiče

Otázka č.		ano	spíše ano	spíše ne	ne
1.	Při výběru MŠ je pro mě důležité:				
	• Vzdálenost od bydliště				
	• Materiální vybavení MŠ				
	• Zaměření MŠ a její Školní vzděl. program				
	• Pedagogický kolektiv a jeho odbornost				
	• Nabídka aktivit a zájmových kroužků				
	• Pověst a klima školy				
	• Doporučení známých				
	• Prezentace školy na veřejnosti, v tisku, www.stránky				
2.	Domníváte se, že atmosféra ve Vaší MŠ je pozitivní?				
3.	Odpovídá vybavení MŠ Vaším představám?				
4.	Máte dostatek informací o dění ve Vaší MŠ?				
5.	Znáte ŠVP Vaší MŠ?				
6.	Využíváte možnosti podílet se na jeho naplňování? (příprava pomůcek, organizace, účast na akcích,...)				
7.	Splňuje MŠ Vaši představu a očekávání ve výsledcích vzdělávání Vašeho dítěte?				
8.	Jste spokojeni se stravováním dětí v MŠ?				
9.	Jste spokojeni s nabídkou kulturních akcí pořádaných v MŠ? (divadel.představení, besedy, koncerty, společné akce pro rodiče a děti,...)				
10.	Využíváte nabídky zájmových kroužků pro děti v MŠ?				
11.	Máte dostatečnou možnost konzultovat s učitelkami (ředitelkou) záležitosti týkající se Vašeho dítěte?				
12.	Mají učitelky (ředitelka) Vaši důvěru ?				

13.	Mají učitelky (ředitelka) důvěru Vašeho dítěte?				
14.	Považujete za důležité informovat učitelku (ředitelku) o příp. změnách v rodině?(odloučení, rozhod, rozvod partnerů, úmrtí v rodině, ztráta zaměstnání,...)				
15.	Využíváte možností MŠ v oblasti poradenství ve výchově a vzdělávání dítěte? (odborná knihovna v MŠ, návštěvy ped.psych.poradce v MŠ, praxe pedagogů,...)				
16.	Když se Vám něco líbí, dokážete pochválit?				
17.	Jsou akceptovány Vaše připomínky, návrhy či náměty?				
18.	Jste spokojeni s úrovní spolupráce Vaší MŠ a rodiny?				
19.	Zúčastňujete se akcí pořádaných MŠ?				
20.	Podporujete činnost MŠ, případně jste ochotni ji sponzorovat, kdyby to bylo ve Vašich možnostech?				
21.	Považujete se za partnery MŠ?				